

Poština plačana v gotovini

Writec

OKTOBER

LETO 1939/40

LETNIK 70

Vsebina

Kaj je sreča (<i>Griša Koritnik</i>)	41
Svetla zvezda... (<i>Sovjatoslav</i>)	41
Zgodba o pastirju Pavlu (<i>Julij Slapšák</i>)	42
Tatič (<i>Francè Kunstelj</i>)	47
Mojca (<i>Jan Plestenjak</i>)	49
Dobrotnikov konj (<i>K. F. Zakoucky — R. Ž.</i>)	52
O jami za vasjo in o županu Andražu (<i>Venceslav Winkler</i>)	53
Koliko si star	57
Na planine... (<i>Griša Koritnik</i>)	58
Anica lovi sonček (<i>Marija Brenčič</i>)	58
Gorski zaklad (<i>Janko Sicherl</i>)	59
Vile planinke (<i>J. Urh</i>)	60
Najprej štalica — potem kravica (<i>Leopold Paljk</i>)	61
Zgodba o kozi in špiritu (<i>Janez Potopec</i>)	64
Šolska modrost	65
Spisi Durekovega Jurčka (<i>Franjo Čiček</i>)	66
Skrbna mama (<i>Mirko Kunčič</i>)	69
Zrakoplov in orel (<i>Fr. Bajt</i>)	69
Palček Peter (<i>Krista Hafner</i>)	70
Za pridne začetnike in bodoče umetnike (<i>K. Ahačič</i>)	71
Župančičeva pesem »Zorica« v šoli (<i>Milan Skrbinšek</i>)	72
Oglejmo si tobak (<i>Boris Debevec</i>)	77
Zakaj ne smemo po sadju piti vode	78
Ajda	78
Kako preženemo muhe	78
Mi pišemo	79
Trdi orehi	80

Ilustratorji: K. Ahačič, M. Gaspari, O. Gaspari, M. Sedej, H. Smrekar in Fr. Uršič. — Naslovno stran in vinjete izvršil Milko Bambič.

Reševalcem ugank

Da bo čim več izžrebanih reševalcev deležnih nagrad za pravilne rešitve ugank, razpisujemo: Za vse pravilno rešene uganke tri lepe nagrade (nalivno pero in dve mladinski knjigi). — Za tri ali več pravilno rešenih ugank dobijo trije izžrebbani zbirke zvezkov.

Vsak reševalec mora priložiti odrezek, ki je zaznamovan na ovitku »Vrtca«. Tega izstriže in prilepi na dopisnico ali priloži pismu.

Rešitve naj se pošljejo do 15. septembra uredništvu »Vrtca«, Ljubljana, Aleksandrova cesta 10.

»Vrtca« izhaja prvi dan v mesecu, devetkrat med šolskim letom in velja z dvema ali tremi mladinskimi knjigami letno 22-50 din, ali v devetih mesečnih obrokih po 2-50 din. — List izdaja »Slomškova družba« v Ljubljani. Zanj odgovarja Ivan Štrukelj. Glavni in odgovorni urednik Fr. Ločniškar v Ljubljani, Aleksandrova cesta 10. Sklep uredništva do 5. dne v mesecu. — Uprava »Vrtca« je v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 2 (H. Ničman). — Tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Griša Koritnik

Kaj je sreča

**Kaj je sreča, ki smehlja
se tako vablljivo —
svetla zvezda, ki miglja
srečo neminljivo?**

**Jeli kakor draga stvar,
ki jo je mogoče
pridobiti za denar,
kadar človek hoče?**

**Vse, kar dobrega storiš
bratu, ki gladuje,
kar trpečim lajša križ,
te be osrečuje.**

**Ali pa le prazen sen,
ki ti mamí čute,
ko si bičan in tepen
od usode krute?**

**Pravijo, da sreča ni
vsakemu umljiva:
v onih sreih le živi,
kjer ljubezen biva.**

Svjatoslav

Svetla zvezda ...

**Če bi zrasla mi v telesu
nepoznana mlada moč,
zvezd nabral bi po nebesu,
stresel jih do zadnjih koč.**

**Tu za kruh in tam za svečo —
teško danes se živi —
morda bi prinesel srečo
komu, ki ga skrb tišči.**

**Ena zvezda bi ostala
sredi mračnega neba —
ta naj pota bi kazala
vsem, ki jih še ni doma ...**

Zgodba o pastirju Pavlu

3. Dvojčka

eter in Pavel sta v domači hiši lepo uspela. Bila sta krepke rasti, čedne zunanosti, prava fantiča od fare, čeprav sta dopolnila šele sedmo leto. Bila sta vedno skupaj in velika prijatelja; toda nevarnost je pretila, da se jima medsebojne prijateljske vezi prej ali slej zrahljajo, če ne popolnoma raztrgajo; zakaj bila sta si povsem različne in docela nasprotujoče si narave. Peter je bil pogumen in odločen dečko, da bi ga vsakdo vzljudil, ako bi ne bil obenem na vse pretege trmast in svojeglav. Zavedal se je svoje moči in veljave ter nosil glavo vedno pokonci. Nobenega svojih vrstnikov se ni bal in zlepa se ni komu uklonil; če mu ni bilo kaj po volji, se je kratko in malo uprl; in če ni šlo drugače, se je tudi do krvavega stebel. Domov je često prišel

z vidnimi praskami in s težkimi buškami, kar pa je moško prenašal in previdno prikrival. Tožaril ni nikdar, zameril nobenemu; »tepežkarju« je drugi dan prvi privoščil lepo besedo in mu po potrebi odlomil tudi kruha, ki so mu ga mati dali na pašo; prav nič ni maral vedeti, da sta si bila kdaj v laseh. Tak je bil ta vihravi neugnanec.

V nasprotju s sicer naravnim, a le preburnim in previhravim in presvojeglavim Petrom pa je bil Pavel tihe, mirne, nekoliko sanjave narave, s silno živahno domišljijo in z zlatim srcem, ki bi si ne upal niti črva pohoditi, kaj še, da bi na svojega tovariša z zlím namenom roko položil.

Pastirčeka sta bila oba, Peter in Pavel. Pasla sta po samotni širni planjavi. Mir božji je kraljeval vsepovsod. Ta samota je na mirnega, sanjavega Pavla vplivala blagodejno, osrečujejoče; živahnega Petra pa je naravnost morila in ubijala. Nikoli mu ni dišalo enolično pastirčevanje; zdavnaj bi se bil že uprl, ali pred starši je imel spoštovanje. Očetova ali materina beseda mu je le bila sveta. Toda odkar so imeli doma par konj v hlevu, ni mogel več strpeti in zdržati na paši; prej ali slej se bo — uprl, to je gotovo, kakor da bi mu bilo že napisano na čelu, in bo dal na lep ali grd način slovo pastirčevanju.

Pasla sta naša znanca številno govedo. V poletni vročini ni bil to lahek posel; žival je rada uhajala v škodo. Treba se je bilo veliko truditi, da sta jo sproti zavračevala in zganjala nazaj na pašnik. Posebno tiste sobote popoldne, ko je bilo ozračje mehko in soparno, da bi človek kar stoje spal, je bil velik direndaj na pašniku. Od sile je bila takrat živina nemirna. Vznemirjale so jo sitne muhe, ki so jo nevséčno pikale, in ostri brenclji, obadi in komarji, ki so jo zbadali do krvi. Na vso moč se jih je žival otepavala, a otepsti se nepridipravov le ni mogla. Pa je zdaj to, zdaj ono živinče dvignilo rep pokonci in: bzz, bzz! zbežljalo daleč, daleč. Pastirček, ti pa tekaj za njimi in vračaj zbežljance, zbežljanke in zbežljančke! Tako je z ene strani zavračal Pavel vole, ki so zašli daleč od pašnika v deteljo. Takrat pa je na drugem koncu poskočila od mrčesa vbodena krava in zbežljala; ustavila se je šele tam daleč na sosedovem travniku. Na obeh

krajih ni mogel hkrati zganjati Pavel, zato je zaklical: »Mar ne vidiš, Peter? Brž, brž skoči in zavrni kravo!« Peter pa ni maral skočiti in zavrniti krave. Rekel je: »Jaz je že ne grem vračat, le ti jo pojdi!« In res ni šel, moral je iti Pavel. In ko jo je Pavel res zavrnil, mu je zbežljala junica proti gozdu, za njo jo je ucvrlo še neumno tele, za teletom se je zapodila krava molznica in voli so zašli iznova v škodo. Kolikor je le mogel, je tekal Pavel za živino, a vsemu seveda ni bil kos. Klical je Petra na pomoč, ga prosil, rotil — nič! Peter se mu je uprl: kar nič ni maral slišati in prav nič pomagati. To je bil križev pot vse popoldne za Pavla; šele ko je sonce zašlo, se je nemirna žival pomirila in je ponehal direndaj na pašniku. Tedaj pa je bilo treba gnati domov. Na veliko Pavlovo začudenje mu je Peter pomagal in še dosti rad. Doma je moral seveda Pavel sam privezovati živino v hlevu, Peter pa se je tačas ščeperil na hišnem pragu in požvižgaval dekli, ki je imela posebno ob sobotnih večerih polne roke dela. Ko ga je ta zaslišala, mu je velela, naj nanosi drv v kuhinjo, da bo prej večerja. Peter se je tudi nji postavil po robu in odgovoril: »Jaz ti že ne bom drv nosil v kuhinjo, naj jih le Pavel.« In jih res ni, moral jih je Pavel.

V ponedeljek zjutraj je bilo treba zopet gnati živino na pašo. Pavel je bil že pripravljen, Petra pa ni bilo nikjer videti. In ko so ga priklicali, se je izmikal in upiral, nazadnje pa naravnost uprl, pomislite — mater! »Jaz že ne bom pasel živine,« je rekel, »naj jo le Pavel.« Ali mati niso poznali šale; pisano so pogledali Petra in mirno, a odločno ukazali: »Še jo boš pasel še! Pavel je še premajhen za toliko repov. Saj oba komaj zmoreta v tej vročini.« In ko beseda ni takoj zalegla, so vzeli palico v roke in Peter je moral — rad ali nerad — pomagati Pavlu živino gnati na pašo.

Ali na paši se je znesel zato Peter nad Pavlom; zmerjal ga je, mu zbil kruh iz roke, ga suval, tepel, kamenje vanj metal, da je bilo res grdo in prav nič bratovsko. Pavel se mu je izmikal in izogibal; vse je mirno prenesel in nič ni odgovarjal. To pa je še bolj podžigalo Petra, da se je še huje znašal nad ubogim Pavlom; pa tudi novi naval jeze in sovražnosti je pretrpel Pavel brez besede. Peter se je zdaj razjaril tako silno, da je kar besnel. In ker ni našla njegova sproščena jeza nobenega odziva v mirnem Pavlu, v tem smerikavem sanjaču, ki »ni za ta svet«, se je spravil nad precejšno skalo ob položni meji, jo obmetaval s kamenjem, dvigal z debelim kolom, polagal in zopet dvigal, da se je naposled premaknila in zakotalila v dolino. Takrat se je zasmejal Peter, počil z rokami in zaklical: »Vidiš, pa sem ji le dal! Pa sem jo le ugnal!« Tako je zaklical veselo, stekel k Pavlu, ga prijel za roke, se zavrtel z njim po trati in mu šepnil: »Pavle, jaz te imam rad! Ti boš zdaj počival, jaz bom pa sam pasel, da veš!« In je res sam pasel in zavračal živino do večera.

Drugo jutro je bilo treba zopet gnati živino na pašo. Še nikoli ni Peter tako nestrpno čakal, da bi bil že na paši. Preden sta odgnala, je stopil

Pavel k materi; Petru so se zatresle hlačke. »Zdaj bo počilo,« je mislil, zakaj bil je prepričan, da ga bo Pavel zatožil. Toda ta ga ni šel tožiti, ampak le prositi zanj. »Veste, mama,« je pričel Pavel, »Peter rad vozari, jaz pa rad pasem. Močan sem že in nič se ne bojim. Kar sam bom pasel, Peter pa naj gre z očetom, ki gredo s konji na polje.« Mati niso marali nič slišati o tem, ali Pavel je toliko časa prosil in prosil, da jih je nazadnje le preprosil in so se naposled vdali. »Pa le za poskušnjo!« so odločili.

Peter je od veselja poskočil in zavriskal. In ko je Pavel odgnal na pašo, je stekel za njim, mu stisnil roko in zatrjeval prav iz dna srca: »Pavel, ti si moj ljubi bratec, moj najboljši prijatelj! Nikdar ne bom pozabil tvojih besed, ki si jih zastavil zame pri materi.« — »Prav! Prijatelja sva in ostaneva, saj sva vendar rodna brata.« In res sta ostala prijatelja, zvestejša kot kdaj prej, tako da nista mogla prebiti drug brez drugega. Zvečer sta si pripovedovala, kar sta doživela čez dan.

Peter je z očetom vozaril in bil vedno dobre volje, čeprav je bilo dosti trdega dela. »Hm, za hlapca mi zaleže, veš, ta mali pobalin,« so ga pohvalili oče materi. Pavel pa je pasel živino in bil ves srečen in od srca vesel, ko se je na paši po svoji volji razgovarjal z živinico, s tički, z metulji, s hrošči, cveticami in travicami in nemoteno občudoval božje stvarstvo.

4. V varnem zavetju

oslej je bil Pavel sam svoj gospod na paši. Prav zadovoljen je bil, da mu razboriti bratec Peter ni več kalil ljubega miru. Peter se je rad metal in prepeval, Pavel seveda tega ni maral. Peter je vsako mravljišče, ki ga je zagledal, razkopal in razbrskal. Pavel pa je tako početje grajal; pa spet ni bilo edinosti med njima. Peter je živino pretepal, kadar je ušla v škodo in jo je moral vračati, Pavel je pri tem žalostno gledal in ga svaril; pa je nastal po nepotrebnem prepir. Peter je tudi rad za ptički stikal, se z jajčki igral in gnezdeca razdiral, Pavel je branil in jokal: pa je Petra ujezilo, da ga je prolašal za sanjača, ki ni za nobeno rabo, saj se še braniti ne zna, kaj še spoprijeti se in ravšati

in kavšati, kadar ga drugi naskočijo. Pred Petrom je imel torej posledj mir, ki si ga je tako želel, a si ga doslej na noben način ni mogel priboriti; četudi je imel posledj več posla z živino, je vendarle potekalo pastirčevanje v najlepšem redu in miru, tako da je bil Pavel na paši zdaj resnično zadovoljen in srečen.

V samoti in miru se je Pavel rad udajal svojemu sanjarenju, če le ni nagajala živina. V vsaki stvarci je gledal božje delo. V njegovi domišljiji je vse okrog njega kar oživele in govorilo: zelena travica in pisane cvetlice, nizko grmovje in visoko drevje, drobni kamenčki ob potu in mogočne skale na robu pašnika, skakljajoči ptički v grmovju in mirna živina na trati, beli oblaki na nebu in zračne plasti nad zemljo, prečudno se svetlikajoče od toplih sončnih žarkih. Z vsemi temi stvarmi je živel Pavel, jih ogovarjal in se pogovarjal z njimi. Vse v prirodi se mu je zdelo tako naravno, preprosto, prvotno, kakor da pravkar prihaja naravnost iz Stvarnikovih rok. Tudi sam se je čutil, da spada v okvir božjega stvarstva.

In vse te božje stvari so bile dobre in prijazne z njim, kakor brat z bratom, prijatelj s prijateljem. Tako je imel Pavel brez števila dobrih

bratcev in zvestih prijateljčkov, kamor koli se je ozrl. Ni čuda, da se je tako silno rad mudil na pašniku, da je bil nad vse vesel, zadovoljen in srečen med svojimi bratci in prijateljčki v božji naravi.

Le eno je bilo na pašniku izven okvirja veselega in srečnega življenja; le eno je motilo blagodejni mir in tiho samoto, ki sta sicer vladala na prostrani planoti: veliki leseni križ, ki se je dvigal nad potjo, na katerem je med nebom in zemljo visel in umiral Bog, naš Odrešenik in Gospod Jezus Kristus. Te žalostne igre, ki se je odigrala že davno, pastirček Pavel kljub materinemu pouku ni mogel doumeti. Zato je spočetka pogled na križ motil njegovo ubrano in veselo razpoloženje med prijateljčki in bratci na paši; Kristus na križu je kalil njegov dušni mir, mu begal pamet, stiskal srce in vzbujal strah in grozo. Mati so ga poučevali, zakaj je bil Kristus Bog križan: da zavoljo naših grehov in da je greh tisti, ki je kriv Njegovega trpljenja. Pavel je poslušal, prav vneto je poslušal, toda njegova glavica je bila takrat le še premajhna, da bi mogla sprejeti vase velike resnice o Kristusovem trpljenju. Slišal jih je, doumel pa ne; pri enem ušesu je šlo noter, pri drugem ven, do srca mu ni prišla nobena. A nekaj mu je od materinega pouka le ostalo; ne v srcu, v spominu: Kristus Bog je trpel; trpel je za nas; za naše grehe... Ob gledanju na križ nad potjo se mu je začelo poslej polagoma odpirati in svitati v glavi. Spoznavanje o Kristusovem trpljenju je naraščalo in se razgibavalo obenem v njegovi notranjosti. In ko je začel doumevati, kolikor je v svoji otroškosti zmoget, ga je grabilo v srcu, čim dalje bolj grabilo. Naposled mu je do dna pretreslo dušo, mu vzbudilo resnično, globoko sočustvovanje in usmiljenje s križanim Bogom, ki je za naše grehe toliko trpel.

Pogled na križ mu zdaj ni več vzbujal strahu in groze, nego veliko, veliko otroško ljubezen do milega Jezusa, kateremu je obenem v svoji otroški preprostosti zatrjeval, da se hoče varovati greha, ki je kriv Njegovega bridkega trpljenja. Zdaj se torej Pavel ni več bal križa; trpeči Kristus na križu je na vsej širni planjavi postal njegov največji in najboljši prijatelj, kateremu je obljubljal dan na dan večno zvestobo in ljubezen.

Vreme se je za nekaj dni nekoliko shladilo, živina se je še dosti rada pasla in ni preveč nagajala. Najrajši je pasel Pavel po planjavi nad potjo, kjer je stal veliki leseni križ. Postajal je ob križu in gledal v Kristusa, ki je na rokah in nogah pribit visel na križu. Živa domišljija mu je nehote prikazovala globoke rane Kristusove; pri tem je po svoje doživljal Kristusovo trpljenje. V takih trenutkih so mu tiho zapolzele solze po licih. V dno srca se mu je smilil ubogi Jezus, ki je visel pred njim razpet na križu. In tako neusmiljeno suh je bil trpeči Kristus. Prav zlahka bi mu preštel vsa rebra na zmučenem telesu.

51 Ko je nekoč stal pod križem in se oziral na trpečega Kristusa, je spoznal, da je že videl nekje Gospodov izmučeni obraz, njegove bridke rane in trnjevo krono. Le kje? Oh, kdo drugi je tako podoben Kristusu na križu kakor tisti berač, ki se večkrat prikaže ob potu kar nenadoma in prosí njega — pastirčka za milodar. Vselej je še podaril Pavel čudnemu prosjaku svoj kos kruha. Ko pa se je ozrl nato na križ, je videl, da drži Kristus na križu tisti kos kruha, čudnega berača pa ni bilo nikjer več videti.

Zgodilo se je, da se skrivnostni berač ni prikazal več dni na pašniku. Takrat se je Pavlu še posebno zasmilil ubogi Kristus na križu, ki je bil tako suh in tako zelo podoben beraču, kakor da bi si bila brata. Rekel si je: »Beračev kruh je užival doslej ljubi Jezus na križu, pa je še vedno tako suh in reven; kaj bo poslej, ko berača ni več?« Tako je torej govoril preprosti pastirček, stopil s kosom kruha v roki pod križ in ga ponudil Kristusu na križu, rekoč: »Glej, ljubi Jezus, berača ni več, pa vzemi od mene ta kos kruha; tako si reven in suh, se boš vsaj malo popravil in zredil.« Kristus je resnično snel roko z žeblja ter hvaležno sprejel ponujani mu kos kruha. Takrat pa so voli zašli v deteljo. Pastirček je skočil za njimi in jih zavrnil. Ko je pritekkel nazaj k znamenju, je v svoje veliko veselje zapazil, da je ubogi Kristus na križu že povžil kruh. Zato je rekel: »Ljubi Jezus, še Ti ga bom prinesel, vsak dan Ti ga bom nosil. Boš že videl, kmalu se boš popravil in zredil.« In res je tako delal: dan na dan je prinašal kose kruha Kristusu na križu, sam ga pa ni nič jedel; zato je močno shujšal. Mati so to opazili in so mu še večje kose kruha rezali, pa še belega so mu pridevali, kadar so ga pekli. Pavel je pa le še bolj hujšal. Zbali so se za fantičkovo zdravje in potožili očetu: »Pavel se mi smili, kar vidno hujša. Kaj bo?«

»Hm, le zakaj si delaš po nepotrebnem težke skrbi?« so odgovorili oče. »Fant raste, saj vidiš: poglej no, kakšen dolgin je že! Vročina pritiska in ta zdeluje človeka; tudi na paši je ni premalo, posebno še, kadar moraš skakati za nagajivo živino in se potiš, da se ti od znoja kar srajca prileplja na kožo. He, to niso mačkine solze, toliko repov vzdržati v redu, da ti ne uhajajo v škodo.«

»Pa je le Pavelček močno shujšal; to ni dobro znamenje.« pripomnijo mati.

»No, to je, da je shujšal. Pa to ni nič! Hm, da je le zdrav. Kaj hočeš še več?«

»Saj to se vpraša: ali je zdrav? Kaj meniš, no?«

»Hm, ali ne jé rad?«

»Rad, prav rad.«

»Hm, ali ne spi rad?«

»Rad, prav rad.«

»No, vidiš! Dokler otrok rad spi in rad jé, kakor naš Pavle, mu ni sile.«

»Torej ni nevarnosti za njegovo zdravje?«

»Ne! Odločno ne!«

Mati so se potolažili.

(Dalje.)

Tatič

»Kam pa, Tonče?« ga je ustavil materin glas.

»Nikamor!« mu je ušlo iz navade. Pa ni bilo res. Namenil se je spet k Petračevemu Lipetu, da bi jo mahnila na Košace kalinom nastavljalat.

»Kar nazaj, mi boš pomagal v kašči. Saj vidiš, da je doma dela na pretek!« se je mati še hudovala, da je Tončka obrnilo nazaj, kajti zbal se je, da ga bo zvečer leskovka obliznila, če ne bo ubogal.

Mati je odklenila, težka vrata so zaškripala. Iz temne kašče je puhnil prijeten vonj po krljih in tistih sladkih hruškah, ki jih mati hrani za poletje, ko bodo kôsci v dnini. Tonček je kuhal jezo. Kaj bo Lipe počenjal brez njega, pa tako sveto mu je obljubil, da pride! No, Tonček pa tu kakor vkleljen! Mati se sklanja v široko pregrado, turščica dolgočasno šumi iz vélnice v vrečo, ki jo mora Tonček previdno držati.

Tonček se dolgočasi. Oči mu zdaj pa zdaj švignejo proč od vreče. Ej, tamle zadaj visi nekaj temnega! Mesnina je, zato tako diši. Hmmm! Klobase, klobase! Kako dobre so mesene klobase, ki se suše na črni palici! — Oh, da bi bila že polna ta vreča! Pa kaj, ko pa že druga čaka!

Tisti večer Tonček dolgo ni mogel zaspati. Nenehoma je mislil na kaščo, ki jo je mati tako trdno zaklenila, da živ krst ne bi mogel noter. Njemu pa so se kar naprej cedile sline po klobasah in sladke misli mu zlepa niso dale miru. Stara ura je tiktakala v gluho tišino, a Tončkovo srce je močnejše udarjalo. — »Kaj pa skozi okno?« se mu je nanagloma približalo; šele po tem razvedrilo ga je zmagalo sladko spanje.

Drugi dan popoldne je šla mati z dekle v trg. Turščico sta peljali k mlinarju. Takrat je Tonček skoval načrt, kako bo zlezl v kaščo.

Za hlevom je visela lestva. Snel jo je s klinov in hajdi z njo zadaj za hišo, da ga kdo ne zapazi. Že je stal ob kašči, prislonil lestvo in se povzpel prav po tatinsko do okna. Ej, zdajle, ali pa nikoli. — O, sreča! Okno je bilo samo priprto. Mati je zadnjič zračila in tako pustila. Tonček je vrhu lestve za hip postal, se ozrl okrog, če ga morda odkod kako nepoklicano oko ne opazuje, nato pa zlezl kakor mačka skozi okno.

Ko se je razgledal v temi, se mu je zadelo, da je cela kašča njegova. Pa kaj bi z drugim bogastvom, le tiste klobase so nekaj vredne. Podstavil si je stolček in še komaj, da je roka dosegla. V nos mu je zaudaril prijeten vonj in Tonček je že ugriznil.

»Hmmm, kako sladko!« se je na glas razveselil svojega zaželenega plena, da se je prestrašil in pogledal v okno. No, pa saj ga ni nihče videl, kaj bi se bal. Pa vendar — nekaj ga je tisti hip oplašilo. Zazdelo se mu je, da se je nekdo iz teme oglasil: ti, kaj pa delaš? Pa Tonček si je mislil: hitro moram opraviti in konec —.

»Ej, ko so pa klobase tako dobre!« ga je nekaj zadrževalo, ko mu je roka že po drugi segla. Toda ne, kaj bodo dejali, če opazijo, da katera manjka? Eh, muca se je prikradla v kaščo, kaj pa puščate okno odprto. Ali pa ima mati klobase sploh preštete? Če ena ali dve zgineta, kaj za to!... Prav gotovo ne pazijo, koliko jih je še.

Pa se je drugi dan spet isto zgodilo. Tonček ni mogel strpeti brez sladke klobase, neznana sila ga je vlekla po lestvo in v kaščo. In tretji dan spet. Nekaj ga je opominjalo: »Ne smeš več! Mati gotovo ve, koliko klobas so o božiču obesili na tisto palico.« Pa se je še nadalje tolažil s tem, da ga ni nihče videl.

Neko opoldne je sedela družina skupno pri južini. Kar se mati nečesa domisli: »Dopolodne sem šla v kaščo po lonček fižola in kaj zagledam — veš, da manjka pet klobas!« Oče ni verjel: »Beži no, kdo bi pa pri nas kradel!« Ko je le svoje trdila, je odložil žlico, vzel ključe in šel nalašč gledat v kaščo.

Tončku je zagomazelo po vsem životu. Trikrat si je popravil stol, a nemira ni mogel odgnati. Čutil je, kako mu rdečica udarja v lica. Izbegaval je z očmi, da bi ne opazili njegove zadrege.

Oče se je vrnil. »Zdajle me pa bo —« je Tončka privzdignilo na stolu in najrajši bi planil ven iz te mučne napetosti.

»Kaj nisem pravil, da okno zapiraj? Zdaj se je pa muca na tvoj račun kar dobro imela...« se je oče v splošno začudenje jezil in ni več pokusil južine. Mati ni marala ugovarjati, rajši se je šla še enkrat sama prepričat in šele potem dejala: »Da bi jih pa toliko muca pokradla — nak!« — »Saj ji je lahko sosedova pomagala!« se je oče še dalje držal svojega.

Tonček si je globoko oddahnil.

Tisto popoldne je ostala lestva za hlevom na svojem mestu. Klobase v kašči pa tudi.

Zvečer Tonček spet ni mogel dolgo zatisniti oči. Venomer ga je vznemirjala skrb, kaj si vendar mati misli, ko pravi, »da bi jih toliko muca pokradla?« Začel je računati, koliko naj bi že bilo tisto »toliko«. Sam je ležal v sobi. Temne sence golega drevja, ki jih je delala mesečina, so se nemirno plazile po steni. Tončka je postalo strah, da je stisnil glavo pod odoje in šele pozno v noč zaspal.

V sanjah je pozabil na vse, kar se mu je opoldne zgodilo. Poklical je še Petračevega Lipeta, pustila sta kaline, vzela lestvo in jo mahnila v kaščo. Lipe je jedel, jedel. Kar naenkrat je skočil nazaj na okno in zaklical: »Tonček, žandarji, beživa!...« in že ga ni bilo nikjer več. Tonček je planil za njim, a kaj se mu je zgodilo —: žandarja sta dvignila puške, Tončku je zmanjkalo lestve in — bum! je telebnil z višine v globino. Tisti hip se je prebudil — na tleh. Poleg razdrte postelje je stala mati in spraševala Tončka, kaj se mu je vendar primerilo. Oče je gledal iz sosedne sobe in se hudoval: »Kaj se pa tako dère?«

Tonček si je pomel objokane oči in se komaj zavedel, da ne stoji poleg njega žandar s puško, ampak mati in da je zunaj že svetlo jutro. Vse se mu je zdelo tako neznansko čudno in ni vedel, kaj naj stori.

»Povej že, kaj se ti je sanjalo, da si tako kričal!« — je silila mati in ga vlekla iz razvalin.

»Žandarji so naju... pa je samo Lipe kradel...«

»Kje je kradel?«

»V kašči — ne, saj je Lipe...« se je Tonček vzdignil in se razgledal. Šele zdaj mu je postalo jasno, kaj se mu je sanjalo.

»Tak si vendar ti tista muca, ki je zahajala v kaščo!« se je tudi materi posvetilo. »Sem le pravo mislila.« Tisti hip je pristopil še oče: »Lepo in po resnici povej, kako je šlo, sicer...!« in je pokazal na leskovko, ki je zrla izza ogledala nad omaro.

Tonček je moral povedati svoje sanje. Pa ne samo to. Tudi kako je bil on muca — pravi tatič. Kazen pa kljub temu ni izostala. Od tistega dne mati nikoli ni pozabila zakleniti kaščo in še manj trdno zapreti okno.

Jan Plestenjak

Mojca

Začadevje ni mesto in ni trg in tudi na zemljevidu ne najdeš tega zaselja. V globeli se tišči in skriva sedem hiš in da so še bolj odmaknjene hrupu in zijaalom, jih ovija divja trta, ki spomladi od samega veselja ozele in se čez poletje vrže preko sten na strehe, ovije dimnike in sili skozi odprta okna v stanovanja in prisluškuje prepirom, prijaznostim, otroškim zabavam in godrnjanju gospodinj, ki jim nagaja vročina, jih draži juha in so jim drva prevlažna. V jeseni se pa trta razjezi, megla ji preseda, hlad ji je odveč in takrat pordi ko puran in v svoji togoti odmetava list za listom. In glej, po stenah se stezajo le še njene kite. Vse so se zagrizle v zid, da se ti zdi, kot da so umrle.

V Začadevju bivajo ljudje, podobni ljudem iz vseh drugih krajev. Imajo svoje slabosti, vidne so pa tudi njihove čednosti. In kar je največ vredno, otroke imajo radi in pa živali. Od psa, gosi, kokoši, papige, kanarčka, veverice pa do koze in zajcev, vse najdeš v tem zaselju.

Mojca — to vam je bila gos in ne dekle — mi pa ne gre iz spomina. Izvalila se je pri gospe Tončki. Sicer je Tončka nastavila koklji šest gosjih jajc, toda glej čudo, samo eno živo bitje je prebilo lupino in se izmotalo na beli dan in že tisti trenutek odpiralo kljun in iskalo mlake, ki se v presledkih zbira pod hišami v Začadenju. Ko je koklja spoznala, kako in kaj je z ostalimi jajci, je zapustila gnezdo in jela voditi edinčka s pravo kokoško ljubeznijo. Goska, ki ji je Tončka dala ime Mojca, je čudovito hitro rasla, da se ji koklja ni mogla načuditi. In ko so ob deževju mlake narasle, jo je Mojca, meni nič tebi nič, ubrala v mlake in brezskrbno plavala, se potapljala, medtem ko jo je koklja obupno klicala na »obrežju«, kajti v mlako si ni upala.

»Mojca, Mojca!« jo je zmerom klicala Tončka in Mojca se je privadila na lepo ime in na klic odgovarjala: kogá, kogá in se majala k svoji dobrotnici.

Mojca se je kar prekmalu izneverila svoji voditeljici; sama jo je ubirala po grapi, iskala tolmunov, koklja pa je zaostajala v gostem grmovju in jo milo, milo klicala: kok, kok, kok!

Mojca je bila edinka, edinke so pa navadno najbolj razvajene in zakaj bi Mojca ne bila. Tončka ji je posebej kuhala žgance iz otrobov, zeljnatih voh in jo vselej ljubeznivo klicala k zajtrku, h kosilu in večerji. In glejte, Mojca se je že na prvi klic prizibala in po svoje pozdravljala ter iztegovala vrat proti gospodinji, odpirala kljun in goltala svoj: ga, ga, ga!

Tončka je bila že priletna. Njeni otroci so se razkropili po svetu in se oglašali le še s pismi in pozdravi na velikonočnih razglednicah. Moža od jutra do večera ni bilo iz službe in tako je sirota samevala v zeleni hiši in negovala svojo Mojco, se z njo pogovarjala in pravijo, da sta se dobro razumeli. In nič čudnega! Mojci kurja družčina ni bila vseh in osamljenka se je še bolj oprijela osamljenke Tončke. Nič več se ni oddaljila preveč od hiše in če je Tončka morala k sosedu, jo je Mojca spremljala in če je jela zaostajati, je zagagala očitajoče pa nekam otožno, kot bi hotela reči: »Kaj si pozabila name?«

Začadevje nima cerkve in tudi ni upati, da bi jo dobilo. Siromaščina bi ne zmogla žrtev, ki bi bile potrebne za zidavo. Toda Začadevje ima lepo kapelico Matere božje. Pred kipom, ki ga varujejo pred hudobneži železna vrata, je klečalnik in tam vidiš premnogokrat skrušene žene in dekleta, ki prosijo Mater za pomoč. Tudi Tončka je vsak dan hodila k tej kapelici in po cele ure preklečala, se pogovarjala z Materjo božjo in zdaj in zdaj pogladila Mojco, ki je čepela poleg svoje gospodarice. »Mojca, kje je Mati božja?« jo je izpraševala; Mojca pa je stegnila vrat in ga prenesla skozi mrežo vrat, kot bi hotela reči: »Glej jo, kako naju ljubeznivo gleda!«

In tako sta z Mojco romali h kapelici, v trgovino, v hrib, počivali na klopek in se utrujeni vračali. Mojca se je debelila. Tončka se pa kar vidno starala. Korak ji je zastajal, da je Mojci kar dobro delo in tudi daleč od hiše se ni več napotila. Tudi to je bilo Mojci vseh, saj je bila prečudno zavaljena. Nogi sta se ji šibili in zanašalo jo je na desno in na levo.

Toda h kapelici sta romali vsak dan, če ne dvakrat, pa vsaj enkrat.

»Ona mi bo pomagala!« se je tolažila Tončka, ko ji je kri udarjala v glavo in ji je vročina stiskala grlo, da je komaj dihala.

Moža je zaskrbelo, toda skrb je varno skrival, da bi je ne razgalil pred ženo.

»Odpočij se! Dovolj si se nagarala. Še ta teden ti priskrbim pomagalko!« jo je ogovarjal, ona se pa branila; Mojca je le zagagala: ga, ga, ga, kot bi hotela reči: prav, prav, prav!

»Mojca, Mojca, kaj bo z menoj?« je tarnala Tončka in se jela zapirati v hladno sobo, da bi si umirila kri, ki ji je tiščala v glavo.

»Joj, joj!« je tarnala. »Danes ne bom mogla h kapelici.«

Mojca je s kljunom trkala na vrata in klicala: ga, ga, ga. Toda vrata se ji niso odprla. Tončka je zadremala, a to dremanje je bila le nekakšna omotica.

»Ga, ga, ga!« se je razlegalo po Začadevju. Mojca se je zibala proti kapelici, se zaletavala, spenjala vrat, da bi pospešila korak.

Na klečalniku šele si je oddahnila. Vrat je stegovala proti votlini, kjer je delila milosti Mati božja, in kot bi hotela Priprošnjico prositi za zdravje gospodarice, vztrepetavala s perutmi in vzklikala: »Ga, ga, ga!«

Tončka se je predramila. Vse tiho je bilo okrog nje, pripeka je pojenjala in kar odleglo ji je.

Odprla je duri, da bi nakrmila Mojco, toda Mojce ni bilo.

»Le kam jo je ucvrla?« se je izpraševala Tončka, lezla na vrt in ob ograji prisluškovala. Tam izpod klanca je zamolklo odmevalo: »Ga, ga, ga!«

»Hentajle, kam jo je zaneslo!« se je hotela pojeziti Tončka, no, pa jeza ji je bila odvratna in je samo sebe pokarala. »Brigala bi se zanjo!«

Zavila je po klanecu in mimo studenca proti kapeli. Na klečalniku je čepela Mojca, frfotala s perutnicami in stegovala in krčila vrat ter gagala.

»Mojca!« jo je poklicala Tončka. Ni se zganila.

»Mojca!« šele tedaj se je predramila, spoznala je glas svoje gospodarice. Skobacala se je s klečalnika in se jela motati okrog svoje dobrotnice.

»Ga, ga, ga!« Skoraj očitaneje je zaslutila v teh krikih.

»Pridna, pridna!« jo je gladila Tončka. »Zame si prosila!« Mojca pa je odgovarjala: »Ga, ga, ga!«

*

Vsak dan enkrat, če ne dvakrat, je romala Mojca h kapelici. Tončka ni več mogla, komaj da je zlezla čez hišni prag. »Mojca, namesto mene pojdi!« jo je ogovarjala, Mojca se je pa razčopirila, češ kaj pa je meni ta pot: »Ga, ga, ga!« in: ga, ga, ga se je razlegal po vsem Začadevju in pri votlini dobival še presunljivejši odmev.

*

Tončka je ležala med svečami. Jesenske rože so se stezale k izmučenemu, dotrpelemu truplu in divja trta je s svojimi krvavimi očmi trepetala izza okenskih okvirov.

Tončkin mož je sedel na stolu in nepremično zrl v izsušena lica svoje žene in preslišal Mojco, ki se je prizibala prav do odra, prečudno stegovala vrat in zategnjeno, skoraj jokavo kričala kar venomer: »Ga, ga, ga!« Hotela je še videti svojo gospodarico, zahotelo se ji je njenega glasu: »Mojca, Mojca, Mojca!« Tako mehko je znala poklicati samo Tončka.

Mož se še ozrl ni. Ni je čul! Mrliška čuvajka pa je jela otepavati z rokami in poditi Mojco. Brcala jo je in ji tiho ukazovala: »Marš, marš!« Mojca se je otepala, branila, zagagala še bolj zategnjeno, končno se je pa le znašla pred vrati.

Nič se ni pritaknila hrane, še za žgance, ki jih ji je po Tončkinem navodilu skuhala pomagalka, se ni zmenila.

»Ga, ga, ga!« se je zibala proti kapelici. »Ga, ga, ga!« se je razlegalo tudi v molitve pogrebcev, ki so spremljali Tončko po klanecu in se ustavili pri kapelici.

Tončkin mož je šele takrat zaslišal Mojcin glas. »Sirota!« je zavzdihnil in spet so ga zalile solze. In ko so pogrebci že izginili za gričem in je utihnila tudi molitev, je pa Mojca venomer hripavo, izmučeno kot iz praznih pljuč kričala: »Ga, ga, ga!« Čepela je na klečalniku pred Materjo božjo in

se ni premaknila, tudi če so jo paglavci podili.

Mož, ki ga je žalost preveč potrla, se je ni spomnil tisti dan, pomagalka je pozabila nanjo, preveč je imela opravkov s pospravljanjem.

»Joj, kje je pa Mojca!« je zaskrbelo moža drugo jutro.

»Pojdem pogledat!« je malomarno odgovorila pomagalka, pogledala v kurnik, v drvarnico, oblezla grapo, pa je ni našla.

»Ni je!« je revsnila, kot bi hotela reči: Žival je dovolj pametna, bo že našla pot domov.

»Še h kapelici pojdi!« ji je ukazal mož in zabelo ga je, ker se je tako malo brigala za Mojco.

Pomagalka jo je našla mrtvo. Stegnjena je ležala na klečalniku in stegnjeni vrat je visel čez mrežo vrat. Oči so ji bile odprte in nepremične.

»Nate!« jo je vrgla pomagalka pred moža. In ta se je zjokal ob spominu na ženo in ob spominu na žival, ki je ljubila svojo gospodarico do smrti.

Dobrotnikov konj

(Češki spisal K. F. Zakoucky.)

Znani poljski narodni junak in vojskovodja Kosciuszko je živel na Švicarskem v izgnanstvu. Nekoč je hotel poslati svojemu znancu, nekemu knezu v Soloturnu, nekoliko steklenic izbranega vina. Najel je za to nekega mladeniča in mu posodil tudi svojega konja. Po poti je srečal tega mladeniča star berač in ga prosil miloščine. Konj se je takoj ustavil. Ker pa ni imel mladenič nič denarja s seboj, je konja pognal dalje. A ni ga mogel spraviti z mesta. Ker ga konj nikakor ni hotel ubogati, mladenič ni vedel, kaj bi počel. Končno se vendarle nečesa domisli. Seže v žep in položi roko v beračev klobuk, kakor da bi mu dal miloščino. Takoj se je konj napotil dalje, ne da bi ga bilo treba pognati. To je moral mladenič na poti še nekajkrat ponoviti.

Ko se je vrnil s pota, je pripovedoval staremu junaku o vseh težavah in neprilikah, ki jih je imel na poti. Tudi čudno obnašanje konja je omenil. Stari vojskovodja mu je pojasnil, da ni še nikdar, kar je živ, odrekel kakemu revežu svoje pomoči. Njegov zvesti konj se je na dokaze Kosciuzzkove darežljivosti tako navadil, da se je vedno pred vsakim beračem ustavil in čakal, da mu gospod podeli miloščino. Tako je bilo tudi tedaj, ko se je slavni vojskovodja napravljal na boj in je imel za izkazovanje milosrčnosti le malo časa.

Prevel R. Ž.

O jami za vasjo in o županu Andražu

Bil je požiralnik za Poljano, globoka jama, kjer je ob nalivih zastajala voda in segala do poljskih njiv ter napravljala škodo, neizmerno škodo. Ob takih prilikah so hodili Poljanci okoli župana in ga prosili:

»Daj, Andraž, ukreni nekaj, gorje postaja od dneva do dneva hujše, ob vsi letino bomo.«

Župan je modro obljubil.

»Potrpite, potrpite,« je dejal in si popravil dragocene naočnike, »vse se bo uredilo.«

Ko je voda nekoliko odtekla in ni imel drugega dela, je poklical oba svetovalca, dolgega Potegona in debelega Kodravca. Svečano in z umerjenim korakom so odšli k jami, tam so sedli na skalo, zagledali so se v globino in začeli premišljevat. Vsekakor je bilo treba stvar dobro premisliti. Svetovalca sta kadila cigare, župan pa pipo. Dim se je ovijal okrog njihovih glav in molčali so in molčali. Včasih si je župan Andraž popravil naočnike, bolj takole zaradi lepšega, včasih je kateri od obeh svetovalcev zakašljaj, drugače je bilo vse tiho. Ljudje so stali nekaj sto korakov od jame, pridrževali so sapo in pobožno gledali modrujoče. Končno je vzel župan pipico iz ust in vzdihnil:

»Škode pa res napravi precej!«

»Škode nič koliko!« sta brž pritrčila oba svetovalca.

»Kake tri voze sena bi pa lahko več zraslo!«

»Najmanj tri voze!«

»Ljudje so veliki reveži.«

»Veliki reveži,« sta ponavljala svetovalca.

Tako so se pomenili, nato so spet umolkneli, kakor da so že preveč povedali. Vsi trije so se bili zagledali v jamo, v modre

in sive skale, kimali so z glavami, zdaj pa zdaj je kateri vzdihnil, otrešel pepel s cigare in spet povetil glavo. Ko se je pa sonce dotaknilo hribov na zapadni strani, se je znova oglasil župan Andraž:

»Treba bo nekaj ukreniti.«

»Na vsak način bo treba,« sta potrdila svetovalca.

»Veliko je škode, joj, prejoj!«

»Veliko, veliko,« sta se zibala svetovalca.

»Če bi jutri vsaj nekaj ukrenili, kaj mislita?«

»Jutri, jutri na vsak način!«

»Danes je pa že pozno in človek se preveč utruji.«

»Pozno je že, pozno!« sta bila tudi svetovalca zadovoljna.

Počasi so se vzdignili in odšli proti vasi in ljudje za njimi. Da, ta dan se ni nič zgodilo, tudi drugi dan ni bilo še nič takega in tretji dan prav tako ne. Treba je bilo vendar vse dobro premisliti. Vsako jutro so šli k jami, sedli so na skale, zastrmeli v jamo, molčali do večera in voda je počasi upadala, ugašala. Naposled je je bilo še zelo malo, toliko, da je še curljala v jamo, toliko, da je bilo nekaj mokrote.

»Ne bo več povodnji, ne bo je,« je našel naposled rešitev župan in se vidno oddahnil.

»Ne bo je,« sta glasno pritrdila svetovalca.

»Voda je izginila, posvetujemo se tako rekoč brez potrebe in zapravljamo dragoceni čas,« je zagodrnjal Andraž.

»Brez potrebe!«

»Lahko bi kar odšli.«

»Kakopa!«

Ko je pa župan Andraž vstal, se je nerodno obrnil in naočniki so mu padli v jamo. Strahoma je pogledal za njimi, oba svetovalca sta se nagnila čez skale, videli so, da so padli v vodo, zasukali so se enkrat, dvakrat, nato so zdrčali čez skale v globino.

»Nesreča! Kaj pa zdaj!« se je prijel župan za glavo.

»Kaj pa zdaj?« sta zaječala svetovalca in spet sedla na skalo in se sključila kot kup nesreče.

Slišali so krik ljudje, ki so čakali v bližini, pritekli so in se začudili. Skoraj niso mogli razločiti, kdo je župan. Andraž brez naočnikov, saj to je bil čisto navaden kmet! Prepadeni so se ozirali zdaj vanj, zdaj v jamo.

»Kaj pa zdaj?«

Precej se je oglasilo nekaj otrok, da je to pač preprosta stvar. Splezati bo treba v jamo in poiskati naočnike, drugače ne gre. Ponudili so se, da gredo za zlat cekin takoj v jamo, ko so pa zares hoteli iti, so jih pridržali starši, češ ne gre, da bi po nemarnem tvegali življenje. Nihče ni maral, da bi njegov fant ostal nekje v globini med skalami. Bog ve, kakšen bognavaruj je tam spodaj in čaka na človeške duše.

Župan se je pa spomnil na svojega pastirja, čemu bi ga pač redil kar tjavendan. Poslal je ponj, podarili so mu cekin, prinesli so vrvi in moral se je spustiti v jamo. Fant se je nekoliko cemeril, ni bil ravno pri volji, vendar je obljubil, da bo poiskal naočnike. Stisnil je zobe in se spustil v globino.

Gledali so za njim, dokler ni izginil v temi. Po malem je začelo zmanjkovati vrvi, postajala je lažja in lažja.

»Gotovo je že prišel do dna,« so rekli možje in posedli v travo.

Tolažili so nesrečnega župana, naj ne obupa, prej ko pride večer, bo spet nosil naočnike. Andraž je prepaden prikimaval, po licih so mu tekle debele solze, venomer se je oziral v jamo, če se bo pastir kaj kmalu vrnil.

Pastirja pa ni bilo nazaj.

Na zemljo je legel mrak, na vzhodni strani se je zasmejala luna, zvezde so se prikazovale. Ljudje so pričeli verovati, da se je fantu zgodila nesreča. Obtičal je med skalami in ne more naprej ne nazaj. Povlekli so za vrvi, vlekli, vlekli, dokler niso privlekli do konca, bile so prazne.

»Ali pa je spak ušel po kaki drugi poti...«

To se jim je zdelo zelo verjetno, na pastirja niso nikoli dosti dali, zmeraj je bil pripravljen na kake potegavščine. Jama ima še kak drug izhod, poiskal ga je, splezal skozenj, prišel na prosto in zdajle sedi nekje vrh hriba in se smeje na vse grlo, smeje se in strže korenček. Skoraj razjezili so se in odšli so domov. Le župan je bil žalosten in si je ves čas brisal solze.

Drugo jutro so se vrnili k jami. Pastirja še ni bilo nazaj. Ali se je res kaj zgodilo z njim? Dolgo so premišljevali, ko pa je začelo pripekatii sonce, se je vzdignil svetovalec Potegon, pobožal je župana Andraža po objokanem obrazu in dejal:

»Nič ne jokaj, Andraž! Naočnike ti gotovo najdemo, take ali take. Tvoj pastir je pač prebrisan paglavec, dal si mu cekin in ostal je nekje spodaj, to se pravi, ušel ti je iz službe. Prav za prav bi moral poslati policaja za njim. Toda kdo bo potem odganjal cigane od vasi in podil jajčarice? Daj sem cekin, ki si ga obljubil za naočnike, grem sam v jamo!«

Župan je rade volje dal cekin, dolgi Potegon je pa splezal po skalah in kmalu je izginil v jami.

»Močan je in pogumen,« so premišljevali ljudje. »Ne bo se mu zgodilo kot pastirju. Če se mu bo kdo postavil po robu, bo samo nekoliko zamahnil in bodo vsi ležali na tleh. Naposled bo celo pastirja rešil in ga privlekel s seboj.«

Posedli so v travo, vzeli malico iz žepov, nalivali si tepkovca in čakali. Tudi župan je postal dobre volje, jedel je in pil ter se šalil z ljudmi, verjel je, da mu bo Potegon pomagal. Sonce se je ustavilo sredi neba, po vaseh je zazvonilo poldne in nekateri so se vzdignuli, da bi šli domov, ko je prilezel iz jame Potegon, ves umazan in zasopel.

Utrujen je padel v travo, nato je vrgel pred župana naočnike ter zahropel:

»Tu jih imaš, dosti sem pretrpel zanje!«

Župan je pograbil naočnike ter presenečen zaklical:

»To vendar niso moji naočniki! Ti so rdeče barve!«

Potegon jih je še enkrat pozorno pogledal, nato je skomignil z rameni in zamahnil z roko:

»Naočniki so naočniki, krava je krava! Prilezel sem prav do dna, široka cesta se je odprla pred menoj. Po njej sem prišel v lepo vas. Grem, občudujem svet, vidim, da imajo semenj. Živina pa taka kot bi jo izklesal. Hotel sem že vprašati, če mi dajo kak rep za naš cekin, pa sem se spomnil na tvoje naočnike. Vrnem se k stojnicam in glej, spaka, ali jih ne ugledam pri prvem kramarju! Pograbil jih, vtaknem jih v žep, kramar pa nad mene! Nastal je vrišč. Bežim, bežim, tečem iz vasi, tečem po cesti, dokler ne najdem jame in zdaj sem tu.«

Ljudje so poslušali, čakali, majali z glavami, župan je pa godrnjal, da to niso njegovi naočniki.

»Daj meni cekin,« je dejal drugi svetovalec Kodtavec. »Za cekin grem tudi jaz v jamo, zakaj bi pač ne šel, če je tam doli semenj in je pijače in jedače na pretek. Prav gotovo ti bom prinesel prave naočnike!«

Župan ga je hvaležno pogledal, izvlekel je iz žepa mošnjo, poiskal je svetel cekin in mu ga izročil.

»Mogoče boš imel več sreče kot Potegon.«

Kodravec se je spustil v jamo, bil je debel in močan in skale so škripale pod njim, kjer ni mogel skozi, jih je kar odrinil, da so kosi odletavali in štrbunkali v globino. Počasi je izginil v temi in še dolgo so slišali, kako je ropotal po jami.

»Ta bo gotovo prinesel prave naočnike,« so ga hvalili ljudje. »Če se ni Potegon lagal in je tam spodaj res drugi svet, bo prevrnil vse kramarje in jim ne bo dal miru, dokler mu ne prinesejo županovih naočnikov.«

Spet so sedli v travo in čakali dolgo v popoldan. Seveda, jama je tesna. Kodravec se trudi, ne more priti tako hitro skozi. Mogoče se je tudi kje zamudil, beseda da besedo, človek kar pozabi, da je treba hiteti domov.

Malo pred mrakom se je začulo ropotanje, skale so se krušile, naposled se je prikazal iz jame Kodravec. Lasje so mu bili čudno razmršeni, rdeči obraz razpraskan, le oči so se mu zadovoljno smehljale.

»Pijača pa taka!« je zasopel. »Angelci bi jo pili. In tudi karte smo vrgli, pa so ti spodnjaki bistrih oči. Skril sem jim križevega asa v rokav, kar takole bolj za šalo, in so vstali pa lop po meni! Komaj sem jim ubežal. Tu so pa tvoji naočniki, Andraž.«

Župan jih je sprejel s hrepenečimi rokami, pogledal jih je in vzdihnil:

»Zopet niso pravi. Kaj si vendar delal, Kodravec? Ali ne poznaš mojih naočnikov?«

»Kriste božji, zlat cekin sem dal zanje in bi ne bili pravi!« je zatulil Kodravec. »Pa jih pojdi sam iskat!«

Župan je bil nesrečen, da nikoli tako. Preplašen je ogledoval sosede, preprijazno je upiral vanje drobne oči in kazal na možno cekinov, ko je pa videl, da vsi povešajo glave, se je vzdignil in obupno dejal:

»Sam jih pojdem iskat, preljubi moji, sam!...«

Molčali so in strahoma gledali, kako je lezel čez skale v globino. Le ko je izginil v temi, so nekateri vzeli robce in si obrisali solzne oči, policaj Matjažec je pa potegnil bridko sabljo in se postavil tesno k jami za stražo in opozorilo.

Župan je pa plezal navzdol, umazal si je lepo obleko, jama je postajala tesnejša in tesnejša, ko je pa že mislil, da ne bo mogel več naprej, se je nenadoma razširila in stopil je na tla kot na prijetno stezo, ki ga je pripeljala izmed skal v široko dolino. Ko je spet ugledal zeleno trato, si je za trenutek oddahnil, obrisal si je čevlje in popravil kravato, nato se je napatil čez travnik do bele ceste in od tam proti vasi, ki se je bleščala izmed zelenega drevja.

Prišel je v vas in videl, da imajo res semenj. Od vsepovsod je odmevalo vpitje, po cestah so gonili živino, pred hišami so stale stojnice, vse tako kot zgoraj na zemlji. Župan je začel iskati po stojnicah in je kmalu ugledal naočnike. Da, prav take kot so bili njegov!

»Moji naočniki!« je vzkliknil razveseljen, poskočil čez stojnice in zgrabil kramarja za vrat. »Kje si ukradel moje naočnike, človek tatinski?«

Pobral jih je s stojnice in mu jih molel pod nos.

Kramar je za trenutek osupnil, nato je segel po palici in začel nabijati po županu. Andraž je bil majhen in suh, izmuznil se mu je iz rok in zbežal po vasi.

»Tat, tat!« se je drl kramar za njim.

Koj so jo ubrali ljudje za beguncem, prvi je bil kramar, za njim so tekli policaji, potem dolga vrsta ljudi, celo sodnika in pisarjev ni manjkalo, da bi tatu na mestu obsodili, ko bi ga ujeli. Župan Andraž je tiščal v roki svoje naočnike, mahal je z rokami in kaj urno prestavljal drobne noge. Bežal je po beli cesti, nato čez travnik in po stezi med skale. Zdelo se mu je ves čas, da sliši tik za seboj sopihanje treh debelih policajev, plezal je ko veverica in ko je prišel do vrha, je poskočil na zemljo in zaklical:

»Hvala Bogu! Hitro zamašimo jamo!«

Ljudje, ki so ga čakali, so koj vedeli, da se je moralo zgoditi nekaj hudega. Nametali so v jamo velikih skal in zemlje, da je bila v trenutku zamašena. Potem je pa stopil župan na najvišjo skalo ter spregovoril:

»Hudi zmaj se je prebudil, grozna zver, kakor je še ni videl svet, bljuje ogenj, podira drevje. Komaj sem mu ušel. Zato je prav, da smo mu zaprli pot na našo prelepo zemljo. Toda dobil sem, kar sem iskal in česar vidva, Kodravec in Potegon, nista našla, namreč svoje naočnike.«

Ljudje so se razveselili, župan je pa vzel naočnike, ko jih je pa natančneje pogledal, je videl, da tudi to pot niso pravi. Osupel se je ozrl po ljudeh in po jami, nato je polglasno zamrmral, da bodo za nekaj časa že dobri. Nataknil jih je in počasi odšel proti vasi. Skušal je stopati resno in samozavestno, pa se je ves čas spotikal in malo je manjkalo, da ni omahnil po tleh.

Drugo jutro so pa Poljanci nenadoma ugledali pastirja. Stopal je skozi vas in gnal čredo krav, lepe živine, da so se širile oči vsakemu, ki jo je videl. Pred županovo hišo se je čreda ustavila in pastir je poklical gospodarja in dejal:

»Naočnike sem vam prinesel.«

Župan se je začudil: glej, bili so pravi, prav tisti, ki so mu bili padli v jamo.

»In od kod ti živina?«

»Eh,« se je zvito nasmejal pastir, »tam spodaj jo vsakomur ponujajo, za cekin je naprodaj cela čreda. Kaj hočete, naočnike sem našel koj spodaj pod skalami, no, potem sem se odpravil dalje in sem dva dni mešetaril. Dobra kupčija, pošteni ljudje. Drug z drugim smo bili zadovoljni. Le pot je bila težka, nekak potres je bil zamašil jamo, da skoraj nisem mogel nazaj. Le s težavo sem se preril.«

In pastir je udaril z bičem, krave so zamukale in odšli so skozi vas in nihče več jih ni videl.

Pač je marsikateri Poljanec skrivoma še splezal v jamo in možnjo cekinov je vzel s seboj, da bi napravil dobro kupčijo, pa nobeden ni prišel do dna. Vsakdo se je prestrašil slabe poti, poleg tega se je bal, če ga le ne čaka spodaj sam bognasvaruj...

Koliko si star

Napiši številko meseca, v katerem si rojen. Pomnoži to število z dve, prištej pet, pomnoži s petdeset in nato prištej svojo starost. Sedaj prištej še sto, petnajst in odštej tri sto pet in šestdeset.

V rezultatu, ki ga dobiš, ti povesta desni številki starost, levi (oziroma leva) pa mesec rojstva. Poskusite, a pravilno računajte!

Kdor se prvič zmoti, naj se drugič loti!

Griša Koritnik

Na planine ...

Na planine, na deželo,
kjer je mir in vedro čelo,
kjer pastirček poje,
oriska pod nebo,
in ovčice spoje
šteje, kliče, vrača:
»Belka, dimka — ho!«

Krasne so planine,
polne rož, vonjave,
zraka in jasnine,
smeha in zabave.
Zarja nad gorami,
trava pod nogó,
sladka paša mami:
Belka, dimka — ho!

Moško sredi tropa,
kakor kralj med čredo,
krepki oven stopa,
tehtno ima besedo:
»Na planini naši
naj takole bo —
mir in red na paši,
belka, dimka — ho!«

Marija Brenčič

Anica lovi sonček

Anica naša pa sonček lovi:
vsega zajela bo v drobne dlani —
no, če ne vsega, en droben vsaj trak ...
Le kar pripravi se, sonček junak!

Žarke si v izbico našo poslal —
vem: rad zvečer bi jih k sebi pozval.
Anica naša vlovila jih bo,
skrila globoko jih v srce mladó.

Kadar vso zemljo objemal bo mrak,
v dušah počival nemir bo težak,
Anica sončka podarila bo,
da nam pri srcih ne bo več hudo ...

Gorski zaklad

Sveti Jakob je patron vročine; letos pa je bil znanilec prve snežne beline. Čudno, pa vendar res. V času, ko vlada po navadi največja vročina, je pobelil sneg naše gore, pa ne samo najvišje skalnate vrhunce, ampak tudi zelene planinske pašnike. Zavladal je občuten mraz, da se je živina žalostno stiskala v stajah in ni mogla na pašo, kjer bi mulila zlahkno travico.

Ogromna nevihta nas je ujela na Velem polju pod Triglavom. Ilija se je vozil v ognjenem vozu po nebu in spuščal iz hudournih oblakov ognjene strele. Votel grom je odmeval od skalnatih vrhov, ki so bili odeti v sive megle, in bali smo se, da bo vsak čas udarila strela v leseni pastirski dom, kamor smo se zatekli vsi premočeni in premraženi.

Star pastir, dobrodušen mož, nas je drage volje sprejel pod streho in nas povabil k ognjišču, kjer smo si ogreli otrple ude. Bil je zadnji čas, da smo našli zavetišče. Saj so že padali debeli snežni kosmiči. »Beli konj prihaja iz Konjske doline,« je dejal stari pastir. Mladi neizkušeni turist je res skočil k vratom. Mislil je res, da prihaja konj s paše, ker smo med potjo videli mnogo konj na paši, tako v Konjski dolini na Pokljuki in v Konjščici pod Draškimi vrhovi, pa tudi na Velem polju so se pasli.

Pastir se je nasmehnil mlademu dijaku in dejal: »Ej, več, fantič, naši konji so že vsi doma, to je drugačen konj, to je beli sneg, ki prihaja s Konjske planine, s sedla izpod Triglava. Pase se pod Šmarjetno glavo, včasih tudi v dolini Krmí, kakor pravi stara pripovedka.« — »Pa nam jo povejte!« smo prosili vsi, radovedni, kakšen je ta beli triglavski konj, ki dela preglavice živini, pastirjem in tudi turistom.

»Ej, ej, ta povest je zelo stara, kakor je stara planina na Velem polju. Že stoletja in stoletja pasejo tu Bohinjci svoje črede, da izdelujejo okusni sir. Planšarstvo, to je naš zaslužek, to so naši današnji zakladi. Danes moramo trdo delati, od jutra do večera, da opravimo živino, ki da mnogo posla. Nimamo časa, da bi lazili po vrhovih za rožami, kaj šele za zakladi, ko vemo, da bi zastonj prekopavali težke skalnate sklade. Včasih pa so ljudje iztikali za bogastvom. Ne samo pod Bogatinom, tudi pod Triglavom so iskali zakladov.

Pred davnimi leti sta se napotila star lovec in neki pastir iz doline Krme pod triglavske vršace, v dolino pod Šmarjetno glavo, ki je polna peska in kamenja.

V tej dolini je skrito bogastvo. Štirioglatá ploščá, devet čevljev dolga in sedem široka, pa tri čevlje debela, pokriva zaklad. Vse okrog je golo, sam pesek in kamen, levo in desno visoke pečine. Niti trava, niti zelišče ne raste tu. Divja koza ima tu svoje steze, ko beži pred človekom, ki jo zalezuje. Večkrat so poizkusili pastirji, da bi našli ploščo in izkopali zaklad.

Lovec in pastir iz Krme pa sta že skoraj našla pravi prostor. Utrujena od napore dolge poti sta hotela malo počiti na melini. Kar začujeta čudno bobnenje v skalovju. Nastal je strahovit vihar. Zemlja se je tresla pod

njima, kamenje se je začelo valiti z vrhov in pesek jima je bežal izpod nog. Od strahu sta ostrmela: prav tam, kjer sta mislila kopati, je stal — bel konj! Pastir in lovec sta se mu umikala, ali konj je bil vedno pred njima, kamor sta se obrnila. Tedaj je zagrnila oba nesrečneža še gosta megla, da sta tavalavala v neznanu smer, v veliki nevarnosti, da padeta čez stene v globoki prepad. Končeno sta se vendar znašla na vrhu hrbta, odkoder sta zagledala planino Velo polje. Konjske prikazni pa ni bilo več. Kako in kam je izginila, nista videla. Oddahnila sta si, da sta prišla po neznanih stezah na varen kraj.

Pripovedka pravi dalje, da pride nekoč v te kraje človek, ki bo tako srečen, da bo dvignil zaklad pod kamnitno ploščo. To bo moral biti človek, ki ne bo poznal strahu in bo pogumno streljal s Šmarjetne glave na belega konja, ki varuje zaklad. Še preden bodo prvi sončni žarki prisvetlili, bo moral čakati strelec na pravem kraju. In ko posije sonce na belo grivo te čudne živali, bo morala počiti puška. S prvo kroglo ga mora pogoditi, sicer gorje lovcu. Smrtno zadeti konj bo skušal, preden bo poginil, zmotiti in zmešati strelca, ki pa se ne sme preplašiti, zakaj žival bo končno le onemogla.

Takrat bo mogel lovec izkopati zaklad, ki bo tako velik, da ne bo vedel kam z zlatom. Iz krvi konja pa bodo zrastle cvetice, goličavaricam podobne. Zasejale se bodo po vseh robovih in kotanjah. Ko bo zemlja komaj kopna, bodo že poganjale izpod snega. To bo zdravo zelišče za živino, ki se bo po njem lepo redila. Pa tudi človek, ki bo sam natrgal teh lepih rožic, bo srečen in zadovoljen!

Srečni in zadovoljni smo bili, ko je posijalo zopet zlato sonce. Veselega srca smo uživali lepoto planinskega raja, kjer smo se naužili planinskega zdravja, ki je za pravega turista največji zaklad, ki mu pomladi telo in dušo, da navdušeno zapoje:

»Na goro, na goro, na strme vrhe,
tja kliče in miče in vabi srce!«

J. Urh

Vile planinke

V oddaljeni vasi med visokimi gorami je bilo svatovanje. Mladi logar je vabil v svate. Vse je bilo praznično in še veselih godcev ni manjkalo. Šaj je bil mladi logar najbolj priljubljen človek v vasi; zato se vsi vaščani vesele njegove sreče in se radujejo z njim. Od veselja in sreče žari logarjevo oko. Nekoliko otožno pa sedi v svoji sobici mlada nevesta. Vse ji je v dolini še tuje in nehotne se spomni prejšnjih časov, ko se je izprehajala v družbi tovarišic v mesečini po visokih gorah.

Prišlo pa je takole: Mladi logar je krenil v visoke gore. Nenadoma je zgrešil pravo pot. Ni vedel, kam naj se obrne. Izmučen od dolgotrajne in utrudljive poti, sede na mehki mah, se nasloni ob skalo in mirno zaspi.

Prišlo se je nočiti. Tisto noč pa so imele vile planinke važno zborovanje. Domenile so se, da se zberejo ob skali z mahom porasli, v bližini najglobokejšega prepada, kamor še ni stopila človeška noga.

Bila je jasna in lepa julijska noč. Druga za drugo prihajajo vile planinke na določeni kraj. Zadnja med vsemi se prikaže njih kraljica. Vsa se blesti v mesečini. Spoštljivo se priklonijo vile k pozdravu in kraljica

jim prijateljsko odzdravi; hkrati pa pretrese vile strah, kajti spoznale so na kraljici, da se je moralo dogoditi nekaj nenavadnega v njihovem kraljestvu. Vse nestrpno pričakujejo kraljičinega ukaza. Zdajci se vzpne kraljica s sedeža in jim pravi glasno in z maščevalnim pogledom: »Naš sveti kraj je danes oskrunila človeška noga, zato je nesrečnežu namenjena smrt.« Nato pokaže kraljica kraj, kjer je ležal in spal utrjeni mladi logar. Vile odhite na označeno mesto, kjer zagledajo spečega lepega mladeniča. Smili se jim, ker bo moral umreti, ali pomoči ni. Zdaj se tudi vila kraljica približa mladeniču in ga ukaže pahniti v bližnji prepad. V tem hipu pohiti vila Spominčica h kraljici, pade pred njo na kolena in jo prosi z milim, prosečim in v srce segajočim glasom: »Draga kraljica, prosim te, pusti mladeniča, ne daj ga ugonobiti! Jaz bi vedno žalovala za njim.« Vila kraljica jo jezno pogleda in veli: »Nisem si mislila, da boš prav ti, Spominčica, postala izdajalka. Toda naj bo. Dvoje ti je na razpolago. Odloči se za mladeniča in zapusti naše kraljestvo, ali pusti mladeniča in ostani pri nas!« Tedaj vstane vila Spominčica, pogleda kraljico in ostale vile tovarišice z lepimi in dobrotljivimi očmi ter reče: »Hočem mladeniča in zapuščam vaše kraljestvo.« nakar pohiti k njemu. V zboru vil se začuje rahlo šepetanje, vila kraljica pa se vzdigne in izreče: »Prekleta bodi na veke, izdajalka našega kraljestva!« V tem trenutku grozno zabobni in odmevi se začujejo od vseh skal naokrog. Vile pa izginejo v mesečini.

Zdaj se zbudi mladi logar. Prestrašen se ozira okoli. Začuden gleda lepo deklico, ki se pripogiba k njemu. Vpraša jo, kje je. Ona mu odgovori, da naj se nič ne boji, saj čuva nad njim vila Spominčica. Tedaj vstane mladi logar in vpraša deklico, je li ona tista mladenka, ki jo je videl v sanjah in ki ga je rešila smrti v prepadu. Deklica mu razloži, kako jo je kraljica preklela zaradi njega in da je morala zapustiti njeno kraljestvo. Srečen in vesel objame svojo rešiteljico in jo pelje kot nevesto v dolino.

Usoda jima je bila mila in ju je varovala pred vilinim prekletstvom, ker večkrat obiščeta tudi grobove umrlih vil planink, na katerih so vzevele planinske cvetke: planike, encijan in rododendron.

Leopold Paljk

Najprej »štalica« — potem kravica

»Le vkup, le vkup, rejci domačih kuncev! Jože, Tonče, Miha, Peter! Saj smo se zmenili, da napravimo danes hlevček za domače kunce. Brez primernih hlevčkov ne boste mogli uspešno gojiti kuncev. To nikakor ne gre, da bi jih še nadalje redili v hlevih za govejo živino in listnjakih. Naš Peter ima z rejo kuncev v hlevu kaj žalostne izkušnje. Le vprašajte ga, naj vam pove, če ni res!«

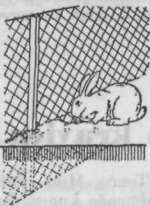
»Res je. Kar nič me ni volja še nadalje rediti kunce. Spomladi mi je Osladkarjev Gašper prodal za dva kovača brejo samico, ki sem jo spustil v listnjak, kjer si je v listju uredila gnezdo. Imela je osem mladičev. A že tretji dan sta zmanjkala dva; četrty dan pa so bili samo še trije v gnezdu. Kaj menite, kdo jih je požrl?«

»Podgana.«

»Res je. Zato sem samico in ostale tri mladiče z gnezdom vred odnesel v zaboj ter jih pokril, da jih ni mogla podgana odnesti,« pove Peter in še nadaljuje: »Ko so mladiči nekoliko odrasli, sem jih spustil, da so pristo tekali po hlevu. Pa kaj, ko mi je krava vse pohodila.«

»Zato pa pravim, Peter: Najprej 'štalica' — potem kravica. Najprej hlevček — potem šele kunci. V hlevček za kunce ne more podgana, še manj pa krava ali vol. Samica si bo v njem lepo uredila gnezdo, skotila mladiče ter jih tudi odgojila, da jih boš vesel. In prav zato vam hočem danes pokazati, kakšen bodi hlevček za domače kunce. Za hlevček ni niti treba šteti dosti denarcev. Mi ga bomo napravili prav poceni. Pri trgovcu dobimo že za nekaj dinarjev večji zaboj, ki ga na lahek način preuredimo za kunčnico. Kako velik naj bo hlevček, zavisi od kunčje pasme, ki jo nameravamo gojiti. Vi tudi že veste, da niso vsi kunci enake barve, pa tudi ne enako težki. Imamo namreč prav velike in težke kunce, ki jim pravimo orjaki. Sem spadajo belgijski in beli orjak ter francoski in nemški ovnač. Dalje imamo srednje težke pasme, h katerim prištevamo med drugimi belega in modrega dunajčana, srebrece, havance ter angorce, in pritlikave pasme, kot je n. pr. hermelin. Na letošnjem ljubljanskem velesejmu so bili razstavljeni kunci vseh tu naštetih pasem. Za orjake je treba napraviti mnogo večje hlevčke kot za pritlikave hermeline. Ker pa zahtevajo orjaki posebno nego in dosti hrane, jih začetnikom ne priporočam. Večje uspehe boste dosegli z rejo kuncev malih, oziroma srednje težkih pasem, n. pr. srebrecem, dunajčanom ali pa hermelinom, ki so najmanjša pasma izmed vseh kuncev. Zlasti hermelini so zelo prijetne in ljubeznive živalce. Tudi angorci niso za vas, ker zahtevajo še prav posebno nego. Vsak teden jih moramo česati, če hočemo, da nam dajo prvovrstno volno. Za srednje težke pasme naj bo hlevček vsaj 80 cm dolg, 80 cm širok ter 60 cm visok, za pritlikavčke pa zadostuje 60 cm dolg, 40—50 cm širok ter 40—45 cm visok hlevček. Vsekakor je boljša večja ko premajhna kunčnica. Čim več prostora imajo kunci, tem lepše se razvijajo.«

»Ali gojimo lahko kunce tudi na prostem, brez hlevčkov?« vpraša radovedno Peter.

Žično mrežo poglobimo
30 cm v zemljo

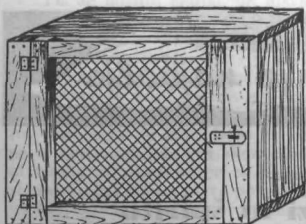
»Seveda! Na prostem se še najbolje počutijo. Treba je samo prostor ograditi z žično mrežo, da živalce ne pobegnejo. Ker pa izkopljejo kunci v zemljo tudi rove, moramo poglobiti mrežo vsaj 30 cm globoko v zemljo. Najboljše pa bo, da jim postavimo lesen hlevček na zavarovan kraj na prostem. Ako pa to ni mogoče, postavimo kunčnico v hlev ali pa pod kakšno šupo. Na prostem stoječe hlevčke je treba namreč zavarovati pred dežjem in snegom.«

»Zdaj pa brž na delo! Zaboj že imamo. Najprej mu odbijemo pokrov. Ob obeh straneh odprtine pritrđimo 5—8 cm široki deski. Nanje pribijemo s šarnirji okvir s pocinkano žično mrežo, pritrđeno na notranji strani. Okvir je lahko tolikšen kot odprtina. Lahko pa zamrežimo le polovico kletke, medtem ko drugo polovico zapremo z lesenimi vratci, ki jih pritrđimo s šarnirji na stransko leseno letev. (Na sliki vse to natančno vidite!) Namesto šarnirjev lahko vzamete koščke usnja, ki jih z žeblički pritrđite na les. V sredini vratac napravite 2—3 luknje za zrak. Lesena vratac naj imajo zlasti hlevčki na prostem. Kunčnice v hlevih ali pod šupo pa imajo lahko vso prednjo steno zamreženo.«

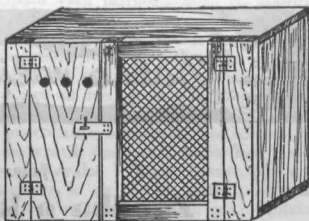
»Zakaj pa to?«

»Živalce se v slabem deževnem ali vetrovnem vremenu lahko skrijejo za leseno steno.«

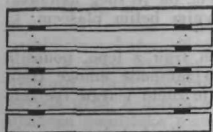
»Razumemo! Hlevček je zdaj narejen.«

Kunčji hlevček — ves zamrežen

Kunčji hlevček — delno zamrežen

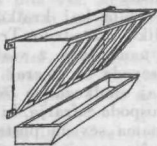

Premično dno iz letev

»Še ne. V takšnem hlevčku bi na dnu zastajala nesnaga in živalce bi v nesnažnem hlevčku prej ali slej obolele. To preprečimo na ta način, da odbijemo še spodnjo stranico, ki nam zdaj služi za dno; namesto te pa pritrdimo dno iz 5—7 cm širokih letev, ki so pritrjene 1 cm druga od druge, da se skozi odprtine nesnaga lahko odteka na tla. Hlevček postavimo nato na štiri stebričke ali pa na primerno stojalo. V takšnem hlevčku bodo živalce kaj dobro uspevale. V vsako kletko denemo le eno odraslo samico ali pa samca. Kdor redi več kuncev, si lahko uredi hlevček z več kletkami, in sicer drugo nad drugo, kot kaže slika. V tem primeru pa mora imeti vsaka kletka dvojno dno; eno iz letvic, drugo poševno dno pa mora biti prekrito s strešno lepenko ali pa s ploščevino, da se nesnaga lahko odceja in ne onesaži kuncev v spodnjih kletkah.«

Kunčji hlevček s šestimi kletkami

Jasli in koritce za mehko krmo

»Zdaj vidite, otroci, kakšen mora biti hlevček za domače kunce. Hlevček opremimo nato še z jaslami, kamor polagamo sveže zelenje in seno, s koritcem za mehko krmo ter s posodico za vodo, ki je lahko lončena ali iz cementa. Jasli zbijemo iz lesenih letvic, kot kaže slika. Radoveden sem, kdo izmed vas bo prvi napravil takšno kunčnico. Zelo me bo veselilo, ako mi bo sporočil.«

Janez Potopec

Zgodba o kozi in špiritu

Deset ali enajst let mi je bilo takrat. Hodil sem v peti ali šesti razred ljudske šole v prijazni vasi na Dolenjskem. Tudi tega se več ne spominjam, ali je bilo v zgodnji ali pozni zimi, le to vem, da je sneg naletaval in da je bila vsa okolica pogrnjena že z mikavnim belim plaščem, ki prinaša mladini toliko radosti.

Mama si je bila izbrala šiviljo v podeželskem trgu z lepo, ponosito cerkvijo in še lepšo okolico. Mene so še posebno zanimale mnoge trgovine, ki so se vrstile druga ob drugi. Sploh se mi je zdelo v trgu vse zelo imenitno.

S sestrico, ki je bila komaj poldrugo leto starejša kot jaz, so naju včasih poslali v ta čudoviti trg. Hodila sva k šivilji in nakupovat stvari, ki se v naši vasi niso dobile. Nekoč sva morala prinesiti tudi špirit.

Ta špirit ni bil namenjen za nas. Naša mama se je samovarja vedno bala, ker je prenevarna reč. Rabil pa ga je naš sosed, neki gospod orožnik. Bil je to izredno visok, postaren človek s plešo na glavi. Ta je menda kuhal čaj na samovarju. Ker špirita ni mogel dobiti v kraju, je mama naročila, da ga prineseva iz trga, kamor sva bila namenjena zaradi obleke k naši šivilji.

Morala je biti še dobra zimska pot, da sva jo tja grede — kot po navadi — ubrala kar peš.

Kraj mi je bil že dobro znan, saj smo hodili z očetom večkrat sem na izprehode.

Pot je bila kaj kratkočasna. Ogledovala sva okolico, kar nama je bilo v veliko razvedrilo. Trudna sva bila pa ravno prav. Nazaj grede sva bila itak namenjena z vlakom, za kar so nama dali doma tudi denar. Tega je seveda še zmeraj kaj malega ostalo, tako da sva si lahko privoščila kaj sladkega za želodček. Včasih sva pa obiskala v trgu tudi družino gospoda Šifrarja, ki je bil nekaj let prej premeščen od nas semkaj. Tam so nama seveda postregli, da sva potem lahko nadaljevala pot na kolodvor. Ne spominjam se prav, ali je bilo to tudi takrat, ko vam pripovedujem, ali ne. Seveda sva si ogledovala trg vedno znova in spoznavala še ostale njegove znamenitosti.

Ko sva tistega usodnega dne že vse lepo opravila v trgu, pri šivilji in v trgovini, sva se s steklenico špirita napotila na kolodvor. Takoj sva opazila onkraj železniške proge veliko kozo, ki se je tam pasla. Sestra, ki je nesla v cekarju steklenico špirita, je postavila vse to na klop ob postajnem poslopju, da se je odpočila. Morda pa tudi zato, da bi laže in prosteje ogledovala kozo, ki se je od časa do časa približala peronu. Vozni listek sva si bila oskrbela takoj po prihodu na postajo in treba je bilo čakati samo še na vlak. Če ne bi bilo na peronu tiste koze, bi se bila kar dolgočasila.

Pa ne mislite morda, da nisva poznala vseh lastnosti kože že poprej. O, še od mladih nog sva poznala to bradato živalco. Njenega druga kozla sva se pa kar malo bala, ker sva vedela, da rad trka. Muhaste navade in lastnosti te živalce sva torej poznala. Poskušala sva kozo celo malo izzivati. Zdaj se nama je začela žival približevati. Zdelo se nama je, da je naravnost navdušena za boj. Zbežala sva v čakalnico in toliko, da sva mogla še v zadnjem hipu zaloputniti vrata, sicer bi bila vdrla bela pošast za nama. Ne vem, kako bi bilo, da se ji nisva pravočasno umaknila. Toliko sva se pa le opogumila, da sva skozi okenca na vratih opazovala kozo. Ker žival ni mogla za nama, se je za to zlobno maščevala. V hipu namreč, ko sva zbežala v čakalnico, nisva pomislila na cekar, ki ga je bila sestra postavila na klop pred postajnim prostorom. Tega sva se domislila šele zdaj. Hotela sva ga rešiti, a okrog vrat je šarila koza, da jih nisva upala odpreti.

To je postalo v tistem trenutku usodno. Še sedaj ne vem natančno, ali je kozi za-dišal špirit, ali pa se je iz same maščevalne zlohnotnosti približala cekarju. Morda pa tudi iz same zvedave rado-vednosti. Bolj verjetno bo seveda prva, a midva se tudi drugega pomisleka nisva mogle iznebiti kasneje, ko sva v tej nesreči razmišljala bolj natanko. Dejstvo je bilo, da se je postajna koza cekarju nevarno približala, v naslednjem trenutku pa že s svojim lakotnim gobcem ovohala špirit, vtaknila v tem hipu svoj podolgovati gobček v cekar in o joj, to je bilo strašno — potegnila cekar s klopi... Strahoten žvenket in steklenica se je razletela na drobne kosce, špirit pa stekel seveda iz nje in se razlil...

Vse to se je zgodilo v hipu. S sestro sva bila vsa obupana. Kaj bo rekel gospod Kozlevčar in najini starši! Tudi koza se je prestrašila in pobegnila v grmovje. Midva pa skoraj v jok.

Prišel je postajni služabnik z metlo in pometel razvaline. Premišljala sva, kaj naj narediva. Če bi bila imela dovolj denarja, bi šla gotovo kupit drugo steklenico špirta in bi vsa zadeva ostala tajna. Tako sva pa stala tam na peronu kot dva velika kupa nesreče.

Ta čas je prisopihal vlak od kočevske strani in midva sva se vrnila s praznim cekarjem in žalostnim srcem. Kako je bilo doma — tega ne bom pravil. Vendar se nama je tudi ta težka preizkušnja po letih spremenila v smešno zgodbo o postajni kozi in Kozlevčarjevem špirtu...

Šolska modrost

Najboljši učitelj

- >Mamica, naš novi učitelj je najboljši med vsemi na šoli.<
 >Tako? No, to je pa lepok<
 >Veš, mamica, on je namreč zelo kratkoviden in precjèj gluh.<

D. Spisi Durekovega Jurčka V javnost dal Franjo Liceta

Kako smo brali grozdje

Jaz znam brati knjige, a tudi grozdje. Grozdje se lepše bere kakor knjige. Knjigo beremo tako, da jo odpremo in beremo od leve na desno. Topoglavčev Petrček, ki hodi v prvi razred, zna brati tudi narobe. Njemu je sploh vseeno, kako drži knjigo, kajti vedno bere:

»Ana in Ivo. Ni Ane, ni, ni. Vi, ve, vu.«

Jaz tega narobe ne bi znal brati. Pač pa znam brati grozdje od vseh strani. Grozdje beremo tako, da ga s pipcem odrežemo in ga pozobljemo.

Moja teta Klara ima v Hudem klancu vinograd. Zjutraj sem šel tja in obral deset grozdov. Ker nisem imel škafo, sem jih pojedel. Tedaj me je opazila teta in me povabila v trgatav. Drugi so bili že vsi povabljeni prejšnji dan, le jaz sem bil častna izjema in sem bil povabljen tik pred branjem. Ljubeznivo me je vprašala dobra teta, kako da sem vedel, da bodo danes brali. Dejal sem:

»Oče mi je rekel: Kadar boš videl pri škripavi Klari zvečer umite kadi na dvorišču, tedaj vedi, da drugi dan berejo! Pa sem smuknil vsak večer na vaše dvorišče in res, snoči sem opazil tam kadi in glejte, danes sem tukaj!«

Dobra teta se je držala, kakor da je požrla oso. Ose silno rade sedajo na jagode. Pa smo začeli brati. Stric se je zelo bal, da bi mu ne pozobali

berači preveč grozdja. Pa nas je silil neprestano, da smo morali prepevati. Kajti pri petju ne moreš zobati. Jaz sem le malo pel, a tem bolj požiral. Ako je opazil stric, da imam polna usta in da ne pojem, mi je dejal:

»Jurek, tiste še nisi zapel: To je tista muha, muha brez trebuha!«

»Pa sem jo že!« sem odvrnil, »petnajstkrat sem jo že danes zapel!«

»Tako?« se je čudil nemarni stric, »pa je še nisem slišal. Zapoј jo še enkrat!« Ubogal sem in tako sem jo zapel še desetkrat. Nazadnje pa sem zapel še tisto:

»Tudi pri vaši hiši imate ščurke in miši!«

Potem me stric ni več silil. Polajzarjev Tinček se je tako nazobal grozdja, da je komaj hodil. Jaz se ga nisem preveč, a tudi ne premalo.

Pri stiskalnici je pognal stric škornje pod krnico ter si v škafu umil noge. Nato je začel delati koš. Ko je bil koš gotov, sta zasukala dva možakarja vreteno. Jaz in Tinček sva že čakala pri kadi, kamor je pričel teči sladki mošt. Hm, to sva ga pila! Tekel nama je kar za srajco!

Tedaj je prišel k nam tudi tetin pes Muki. Kmalu je izvohal pod krnico stričeve škornje. Pograbil je prvega za uhelj ter ga zavlekel na polje v koruzo. Stric tega ni videl. Ko pa se je hotel zopet obuati, ni bilo enega škornja. Zelo je bil hud in je skakal okoli stiskalnice z enim škornjem. Tinček si ni upal zatožiti psa, ki je odnesel škorenj.

»Potem me bo pa ugriznil!« je dejal. Jaz pa se nisem bal. Stopim k stricu, ki je bil že tako hud, da je klel po turško, in mu povem, kdo je odnesel škorenj. Ker je bila že tema, smo šli iskat škorenj šele drugi dan in smo ga tudi našli. Stric pa je moral tisto noč bos domov. Škorenj je nosil pod pazduho. Muki jih je dobil s šibo in se je gromozansko drl. Pa mu zašepčem na uho:

»Mukec, Tinček te je zašil. Njega ugrizni!«

Pri tem mu po nesreči stopim na rep in mrcina mi takoj zmeri hlače. Na dveh mestih mi je preščipnil tudi kožo. Jezen sem bil nanj, pa mu takoj zabrusim resnico:

»Jaz sem te zatožil, da veš, mrha!«

Tako smo brali grozdje. Zdaj ga ni več. Zato letos ne bomo več brali v vinogradu, ampak v šoli. V šoli beremo sedaj »Trgatev«. Tisto grozdje ni za nič. Zato o tem ne bom pisal. Muki pa bo že videl, kdaj me je ugriznil! Mogoče misli, da bom pozabil, pa ne bom!

Drugi dan je rekla teta očetu:

»Čuj, starina, čisto sem pozabila poslati vam grozdja, zdaj je pa že vse stisnjeno!« Tedaj se je držal oče, kakor da je pogoltnil oso. Zakaj pa ni hotel z mano v trgatev? Saj sem ga vabil!

Eno uro v naši šoli

Mi nismo nikoli eno uro v šoli, ampak vedno več. Le kadar obhajamo državni praznik, smo v šoli samo eno uro. Takrat bere naš gospod učitelj govor. Takemu govoru pravijo predavanje. Po predavanju pridejo na vrsto deklamacije in petje. Nekoč bi moral jaz deklamirati. Ker pa nisem znal, so določili drugega. Jaz sem prav za prav znal pesem na pamet, le čisto dobro je nisem znal. Ali skoraj bi jo bil znal.

Ko je konec šolske proslave, gremo k maši. Pri maši pojemo. Jaz gonim meh, drugače ne bi orgle cvilile. Ostalim ni treba goniti meha, kar sami pojejo. Po maši se navadno stepemo za potokom. Toda jaz ne. Samo od daleč jih gledam. Smrdišnikov Bolte je vrgel zadnjič Čapkovega Janeza v vodo. Janez je bil ves moker ter si ni upal domov. Celi dve uri se je sušil na soncu, predno je šel domov.

Je mislil Janez, da jih ne bo dobil, ako pride suh domov. Pa jih je! Kajti ni vedel povedati, kod da se je klatil dve uri. Svetoval sem mu, naj poreče, da je imel še sam dve uri proslavo. A ni hotel. Zato jih je pa dobil, da se je še drugi dan tipal za hlače.

V šoli se imamo imenitno! Opisal bom tisto uro, ko pride k nam gospodična učiteljica. Pravimo ji »Poznavanje prirode«. Takrat imamo moderno šolo in lahko vsi govorimo. Jaz navadno nič ne govorim, ampak razbijam. Včasih se tudi boksamo. Kadar se nakričimo in nasuvamo, reče gospodična:

»Zdaj je pa debate konec!«

Takrat po navadi protestira Butolenov Tinček, češ da ima še lepo misel. Ko ga je vprašala nekoč gospodična, kakšno misel še ima, je povedal Butolen, da bi rad šel na stran.

Zadnjič smo se učili, zakaj kmet prej pšenico seje kakor žanje. Takrat sem jaz protestiral. Povedal sem:

»Ni tako, gospodična! Pri mojem stricu so letos poleti želi pšenico, a sejali so jo šele jeseni in sicer pred nekaj dnevi, torej debele tri mesece pozneje.«

»Fant, ti si pa pameten!« mi je rekla gospodična in odšla k tabli, kjer je napisala z velikimi črkami:

Pšenica — naše bogastvo

»Durek!« me zopet vpraša gospodična, »zakaj je pšenica naše bogastvo?«

Jaz odvrnem: »Pšenica ni naše bogastvo, ker je nimamo! Pač pa imamo krumpir in koruzo, včasih tudi nekaj fižola. Pšenica pa nam zelo škoduje, ker žre dinarje. Pšenica je naše siromaštvo. Naša mati vedno pravi za praznike: Zadnje dinarje je požrla pšenična moka! Rad bi videl, kako žre moka dinarje! Prosim, pokažite nam to!«

Ali gospodična nam ni pokazala tega, pač pa je rekla meni, da sem velik butec. Potem smo se učili, odkod smo dobili pšenico. Polde je dejal, da iz kašče. Pilekov Nacek je trdil celo, da jo je Kolumb prinesel v Ameriko ter jo zamenjal s koruzo. Mihec je pravil, da jo Gornikovi kradejo pri sosedu. Pol ure smo ugibali, odkod da je pšenica. Nazadnje pa smo zvedeli, da pridela kmet seme doma ali pa gre h Kmetijski družbi, kjer imajo baje pšenice kakor listja in trave.

Nato je vprašala gospodična: »Kako pa sejemo pšenico?«

»Sapralot!« sem rekel in vstal. »Z roko jo mečemo po njivi!« Zalaznikov Šime je trdil, da je videl v naprednih državah pšenico, ki so jo sadili pod motiko ali pa s stroji, ker nimajo sejavnikov. Zemlja pa mora biti prej pognojena, drugače pšenica štrajka. To mi je bilo novo, kako pšenica štrajka, ko pa ne dela v tovarni. Ali naenkrat prekine gospodična zanimivo debato. Debato imenujemo take razgovore, ko eden reče da, drugi pa ne! Ali pa reče drugi da, pa prvi ne! Gospodična je zamahnila z roko po zraku, kakor da lovi muhe, in je povedala:

»Dobro! Ko smo torej spravili pšenico v zemljo, kaj pa potem? Kdo mi zna to hitro povedati, kajti ure bo kmalu konec?«

»Hentana reč!« si mislim, »ura bo kmalu poginila. Treba bo torej hiteti, da jo rešimo!« Vstal sem in dejal:

»Potem hitro počakamo, da pšenica zraste in ko zraste in dozori, jo požanemo, zmlatimo ter jo zanesemo v mlin. V mlinu dobimo moko. Iz moke speče mati gibanice, štruklje in potice. To hitro pojemo in tako je pšenice konec!«

Takrat je pozvonilo. Gospodična nam je še naročila, da naj doma poprosimo očeta, da nam da pšenice in vsak naj vsadi eno pšenico ter jo z zanimanjem gleda, kaj bo pšenica naredila. Jaz sem doma potegnul z okna lonček s pelargonijo, pelargonijo sem vsadil za plot, v lonček pa pšenico. Pokazal sem lonček očetu, ki se je poredno nasmejaj ter rekel:

»Jurek, zdaj pa le kar pripravi vreče, da boš lahko kam s pšenico!«

Hitro sem ga ubogal. Poiskal in privlekel sem tri vreče, v tem pa pride naša kura, veste, tista siva kokodajsklja. S krempljem brne preko lončka, zagleda pšenico in jo požre. Pomislite, kakšna škoda! Čemu so mi zdaj vreče? Hud sem postal na kokodajskljo in pri priči bi ji bil odrezal rep, če bi jo bil dobil. Kmalu pa mi je šinila v glavo lepa misel.

»Le počakaj, šmentana kura!« sem dejal, »drugič vsadim v lonček krompir. Za tega vem, da ga kokodajsklja ne žre!«

Ko me je zadnjič vprašala gospodična, kako je z mojo pšenico, sem ji povedal, da bi moja pšenica lepo rastle, nastavila velik klas in ko bi klas dozorel, bi ga požel in zmlatil ter bi imel pšenice za tri vreče in moke dovolj za vse praznike, ako bi mi ne bila pozobala vsajene pšenice nesrečna siva kura. Bes jo opali po repu! Želim ji, da bi se zadavila na tisti pšenici in da bi jo v nedeljo pojedli!

Mirko Kunčič

Skrbna mama

Palček Pok in palček Skok
putko mamo, kokokok,
piške njene, cipcipip,
obiskala sta ta hip.

»Vi ste, mati kokodajsa,
vedno lepša, vedno mlajša,«
prilizuje se ji Pok.
»Res je to!« pritrди Skok.

»No, no, no,« se brani mama.
»A kako godi se vama?«
»Slabo, oh,« zatarna Pok.
Putka: »Kaj je temu vzrok?«

»Veste,« Pok otožno pravi.
»mama je zbolela davi
muca srčkana in zala,
pa je naju k vam poslala:
pišk ocortih si želi.«

Putka s solznimi očmi:

»Res ste revčki, a za ham —
svojih pišk ne dam, ne dam!«

Fr. Bajt

Zrakoplov in orel

V silnih višavah sta se srečala zrakoplov in orel.

Ves vznemirjen se je obrnil kraljevski orel do brenčечега letala:

»Kdo in odkod si, ki se predrzneš kaliti mir mojega neskončnega kraljestva?«

»Mrtev stroj sem, ki mu je človeški razum vdihnil zmožnost nečutnega življenja, da lahko tekmujem s teboj sleherni čas in povesod.«

»Ni mogoče: mrtev stroj z živim bitjem?!«

»Je mogoče!« ...

Nato se je s silnim, gromu podobnim šumom pognal v ortoglave višave.

Orel je strmel.

Pa glej! Nenadoma odpovedo stroji. Zrakoplov pade na zemljo in se raztrešči na tisoč drobcev.

Oddahnil si je orel: »Še sem kralj in gospodar svojih višav!«

Krista Hafner
Palček Peter

II.

Petru ni bilo v ciganovi malhi prav nič všeč. Okrog njega je bila tema in dušilo ga je. Zato je začel z drobnimi ročicami tolči po ciganovem hrbtu.

»Hola, hej,« je rekel cigan, »kaj bi rad, mali?«

»Spusti me.«

»Oho, zakaj neki?«

»V šolo moram.«

»V šolo? Čudno, čudno! Le zakaj bi rad v šolo?«

»Da se kaj naučim. Brati, pisati in računati in še marsikaj moram znati, če hočem, da v življenju nekaj postanem.«

»Saj se tudi jaz nisem nikoli učil, pa vendar živim.«

»Seveda, zato si pa tudi samo cigan. Jaz pa nočem biti cigan.«

»O, to bomo še videli. Zdaj si v moji malhi in o tem, kaj bo iz tebe, bom jaz odločal.«

Na te besede je začel palček bridko jokati, cigan pa se je hudobno smejal in s širokimi koraki jemal pot preko polja.

Palčku pa je bilo vedno težje pri srcu. Ni mogel mirovati in znova je začel trkati na ciganov hrbet:

»Lepo te prosim, malhar, spusti me. Mudi se mi. Kaj bo rekla gospodična učiteljica, če me ne bo v šolo?«

»Hoho,« se je krohotal cigan. »Kaj bo učiteljica rekla! Kako te mahoma skrbi! Kaj pa zjutraj, ko sem te našel na ozarah, ali se ti takrat ni nič mudilo?«

»Nič. Takrat sem z murenčkom pel in plesal in nisem imel časa na to misliti.«

»No vidiš, pel in plesal si in nisi

mislil na šolo. Pri meni ti ne bo treba nikoli nanjo misliti. Pri meni boš samo pel in plesal.«

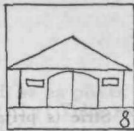
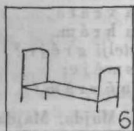
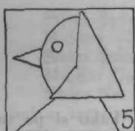
»Kako bom pel in plesal, če se bom pa prej v tvoji malhi zadušil?« je bilo tožil Peter.

Ta tožba je cigana ganila. Odvezal je malho in vzel Petra v roko. »Če mi obljubiš, da ne boš ušel, ti ne bo treba znova v malho.« — »Figo obljubim,« se je odrezal Peter, ki je na svežem zraku postal zopet pogumen. »Kar odkrito povem, da ti bom pri prvi priliki ubežal.« — »Potem mi je prav žal,« je rekel cigan, »da te moram privezati.«

In potegnill je iz žepa umazano vrstico in z njo privezal Petra na svojo roko. Nato pa si ga je posadil na ramo in nadaljeval pot v ciganski tabor.

K. Ahačič

Za pridne začetnike in bodoče umetnike

KO POKUKA 1 IZZA 2, SE PREBUDI NAŠ 3 IN GLASNO ZAPOJE »KIKIRIKI«. KMALU ZAČNO 4 KOKODAKATI. TUDI 5 SLIŠI 3. »ZE SIJE 1.« REČE 5, »KER POJE NAŠ 3.« VSTANE IZ 6, SE OBLEČE IN UMIJE OB 7 IN GRE V 8.

Napodilo: Napiši sestavek tako, da postaviš namesto številke primerno besedo ali pa risbo.

Jurček telovadi

Bim...

Bom...

Rompompom...

Napiši k tem slikam zgodbo. Najboljšo bomo nagradili.

Župančičeva pesem »Zorica« v šoli

Nazorni prizor.

Osebi: Majda, učenka.
Njen stric.

Stric (sedi ob oknu in bere).

Majda (potrka).

Stric (prijazno): Noter!

Majda (živahno dekle, veselo): Dober dan, striček!

Stric (se je razveseli): O, Majda, kaj pa ti pri meni?

Majda: Oh, striček, zmerom si mi rad pomagal, če sem kaj potrebovala za šolo!...

Stric (ljubeznivo): Seveda ti rad pomagam. Kaj pa imaš danes na srcu?

Majda: Oh, naučiti se moramo do jutri Župančičevo pesmico »Zorica« . pa ne vem, če jo prav povem. (Proseče.) Imaš kaj časa zame?

Stric (odloži takoj knjigo): To se razume. Berem lahko potem dalje.

Majda: Kaj pa bereš?

Stric: Cankarjeve »Podobe iz sanj«. No, kar začniva! Beri mi »Zorico« !

Majda: O, saj jo znam že na pamet!

Stric: Potem pa daj knjigo meni!

Majda: Tu jo imaš.

Stric: Začni!

Majda (pove z resnim obrazom čezmerno glasno, zelo naglo in gladko pesemco na izust. Ločil ne upošteva in poudarja zelo zadnje besede vrstic. Nekatere samoglasnike napačno izgovarja):

Zórica, zórica zlata
nam je obsvetila vrata,
nam je obsvetila hrám.
Kdo se še v pòstelji gréje?
Zorica zlata se smêje:
ni li te, Mirko, nič sràm?

Stric (s prijaznim smehom): Majda, Majda, Majda — kako si pa to povedala?

Majda (užaljena): Ali je ne znam gladkó na pamet?

Stric: No, nič se ne jezi, gladkó jo znaš, da; a misliš, da bo gospod učitelj s tem zadovoljen?

Majda (začudeno): Zakaj bi ne bil?

Stric: No, naučila si se jo zelo dobro. Bila si marljiva in gospod učitelj te bo zaradi marljivosti gotovo pohvalil. A on vas ne uči slovenščine samo zato, da vidi, če ste marljivi, predvsem vas hoče naučiti pravilne in lepe slovenščine ter da vse, kar se naučite na pamet ali pa berete, tudi razumete! O, in še mnogo več želi od vas!...

Majda (plašno): Kaj pa?

Stric: No, čakaj, Majda, ti bom pozneje razložil, kaj mislim. Zdaj začniva z delom! — Predvsem te moram opozoriti, da nimamo za vse samoglasnike posebnih črk in da je treba paziti, kako jih izgovarjaš.

Majda: O, stric, pet samoglasnikov imamo: a, e, i, o, u in vsak ima svojo črko!

Stric: Tako se zdi, na prvi pogled. — Povej: kaj bi bil jaz tebi, če bi bila ti moja hči?

Majda: Bil bi mój oče!

Stric: Ahá, vidiš — tvój oče! Ali slišiš: ó, ó — tvój oče... Sta ta dva o enaka? Ó, ó!

Majda (ponovi): Ó, ó!... Ne, nista enaka: eden je ó, drugi pa ó!

Stric: Tako je: nista enaka; prvi je ó z e k, a drugi š i r ò k, in vendar jih pišemo brez najmanjše razlike z isto črko. Izgovarjala si na primer: zórica, zórica! Je to prav? — No, kako se reče? Jutranja z—, no, jutranja —

Majda: Jutranja zôra!

Stric: Da — jutranja zôra, ne pa zóra. Kako se torej glasi prva vrstica pesmice?

Majda: Zôrica, zôrica zlata...

Stric: Lepo — zôrica, ne pa zórica. — Pri besedi postelja pa je narobe. Ti si rekla póstelja, pravilno pa je —?

Majda (premišlja, nato): Póstelja, póstelja?

Stric: Tako je. Tudi se ne reče, kdo se še v póstelji gréje, temveč —?

Majda: Gréje?

Stric: Gréje, da, ne gréje. Gréje! Saj znaš, če hočeš. Treba ti je samo paziti. Zato ti zdaj drugih takšnih napak ne bom popravljaj, ker si jih zagrešila samo zato, ker nisi pazila na točno, lepo izgovorjavo. Zdaj pridejo druge stvari na vrsto. Tu imaš knjigo in beri lepo počasi in pazljivo še enkrat vso pesmico zase, potem šele bova govorila dalje.

Majda (šepetaje in počasi, a brez prednašanja, z zelo resnim obrazom, poudarjajoč samó z a d n j e besede v vrstah):

Zorica, zorica zlata
nam je obsvetila vrata,
nam je obsvetila h r á m.

Kdo se še v póstelji — ne! — v póstelji gréje?

Zorica zlata se sméje:

Ni li te, Mirko, nič srám? — Sem že!

Stric: Zadnjo vrstico še enkrat!

Majda: Ni li te, Mirko, nič srám?

Stric: Srám?

Majda: Da, tu stoji, srám!

Stric: Ne; tam je sicer napisana ta beseda, a ne vidi se na pisavi, ali naj se izgovarja srám ali srám. Srám se reče. Ta a je d o l g! Vidiš, na to moraš tudi paziti: imamo d o l g e in k r a t k e zloge. Reče se na primer glás, toda obráz. In tako razlikujemo n. pr. besedici vás in vás. Vás je kraj, vás pa osebni zaimek. — Zdaj pa preberi še enkrat zadnji dve vrstici.

Majda (na glas, naglo in zelo resno):

Zôrica zlata se sméje:

Ni li te, Mirko, nič srám?

Stric: Srám, dobro. Srám, ne pa srám. Srám! — A zdaj mi povej to: je-li ta pesmica zelo resna?

Majda (začudeno): Resna? Ne, sploh ni resna; saj se zorica smeje!

Stric: No, zakaj pa se držiš potem tako resno, ko jo bereš?

Majda (se zasmeje): Hahaha! Saj res! Čakaj (s smehljajem zelo glasno in hitro)

Zôrica (s smehom) ne! —

Zôrica, zôrica zlata

nam je obsvetila vrata —

nam je obsvetila hram...

Stric: Počakaj! Zdaj je bilo v toliko prav, da si govorila veselo, toda, hm — No, začni še enkrat!

Majda (spet zelo glasno, veselo in hitro):

Zôrica, zôrica zlata
nam je obsvetila vrata
nam --

Stric: Stoj! — Zakaj pa tako kričiš?

Majda: Zakaj kričim? (Pomisli, nato) Ne vem...

Stric: Vidiš — ne veš! Pomisli malo: kadar vstaneš prav zgodaj, ob jutranji zori — kakšen ropot slišiš tedaj?

Majda (začudeno): Ropot? Nobenega!

Stric: Kaj pa?

Majda: Tako zgodaj je še vse mirno in tiho!

Stric: Torej?...

Majda: O, že vem! (Začne tiho, a hitro)

Zôrica, zôrica zlata
nam je --

Stric: Kam pa tako hitiš? Tiho si zdaj že govorila, kakor je jutro tiho, a sama si rekla, da je tako zgodaj tudi še vse mirno. — No?...

Majda (tiho in počasi):

Zôrica, zôrica zlata
nam je obsvetila vrata.

Stric (jo prekine): Dobro! Tiho in mirno je treba začeti, kakor je tudi zgodnje jutro tiho in mirno! — Zdaj pa pomisli še nekaj. Se sonce že vidi?

Majda: Ne! Je še za goro. Samo nebo rdi...

Stric: In hram? Ali stoji v temi?

Majda (zamaknjena): O ne... Tudi na hramu, na oknih je žar...

Stric: Se okno zelo blešči?

Majda: Ne, — saj še ni sonca! Nič se ne blešči, le tako, tako (išče izraza) —

Stric: No, le povej!

Majda: Ne vem, kako bi rekla...

Stric: Kar reci!

Majda: Hm... Tako, tako — mehko žari. Ni tistih ostrih, blestečih sončnih žarkov.

Stric: In je zelo vroče?

Majda (se mu na ves glas smeje): Ali stric! Zjutraj!

Stric: Kaj je mraz?

Majda (s pomilovalnim pogledom na strica, zategnjeno): Neee...! Malo je že toplo, včasih tudi malo vetrovno. Prav za prav ni veter, takšna sapica samo, ki boža mehko obraz, kakor če me mama poboža...

Stric: Misli zdaj na vse to in začni še enkrat!

Majda: Bom! — (Počasi, tiho in mehko):

Zôrica, zôrica zlata
nam je obsvetila vrata,
nam je obsvetila hram. (Nadaljuje brez postanka):
Kdo še se v postelji grêje?
Zorica zlata se smêje:
Ni li te, Mirko, nič srám?

Stric: No, glej, koliko lepše si zdaj povedala? A zakaj praviš tako (s posebnim poudarkom)

Zôrica, zôrica zlata
nam je obsvetila vrata,
nam je obsvetila hram...

In tako dalje? Zakaj poudarjaš vedno zadnje besede?

Majda: Ker se mora tako!

Stric: Zakaj?

Majda (po odmoru, počasi): Ne... vem —

Stric: Vidiš! Pomisli, če je to prav! — Če bi šla na primer ti ob jutranji zori mimo vašega hrama in bi videla, da nekdo leži v postelji, nekdo, ki ga ne poznaš, kako bi vprašala, kdo je!

Majda: Rekla bi: Kdo je to, ki je v postelji?

Stric: No torej: Kdo je to? bi rekla. Kdo je to? Ali je torej prav: Kdo se še v postelji greje?

Majda: Ne. Kdo se še v postelji greje?

Stric: Prav. — Ali veš, zakaj nisi prej vprašala s pravim poudarkom? Ker si govorila brez misli. Zdaj si pa vse, kar boš govorila, živo predstavljaj in premisli. Začni!

Majda: Zôrica, zôrica zlata

nam je obsvetila vrata — (se ustraši) ne!

Stric: Zakaj ne?

Majda: Zadnjo besedo sem poudarila.

Stric: Hm! Kaj je obsvetila zorica?

Majda: Zorica je obsvetila vrata.

Stric: Zorica je obsvetila vrata, da. Tu je slučajno zadnja beseda v vrsti, ki jo je treba poudariti. To te naj nič ne moti! Kar dalje!

Majda (zelo počasi in premišljeno):

— nam je obsvetila vrata,

nam je obsvetila hram.

Kdo se še v postelji greje?

Zorica zlata se — (se ustraši).

Stric: No?

Majda: Zorica zlata se — (plašno poudari) smeje...

Stric: Saj je prav. Tudi v tej vrstici stoji poudarjena beseda le slučajno na koncu.

Majda: Zorica zlata se smeje:

ni li te, Mirko, nič sram?

Stric: Si zadnjo vrstico prav naglasila?

Majda: Ne vem...

Stric: No, kako bi vprašala bratca, če bi videla, da se na cesti pretepa?

— No: »Vlado, ali te ni...«

Majda: Vlado, ali te ni nič sram?

Stric: Prav. Katero besedo si poudarila, nič ali sram?

Majda (počasi ponovi): Ali te ni nič sram? — Sram! — Ne: nič! — Ne: sram!

Stric: Povej še enkrat, a prav pogumno!

Majda (pogumno): Ali te ni nič sram?

Stric: Dobro: Ali te ni nič sram? Nič — sram? Kaj ne?

Majda (ploskne z rokami, veselo): O, že vem, že vem, že vem! Obe besedi, nič in sram: Ali te ni nič sram?

Stric: Tako je. Obe besedi sta poudarjeni, čeprav vsaka po svoje. Pazi, da boš besedo nič dosti kratko izgovarjala. Menda ne veš prav, ali je kratka ali dolga.

Majda: O, vem: nč!

Stric: Bog obvaruj! Ne nč — nič! Ta i je sicer kratek, a ostati mora čist: nič, nit itd.

Majda: Nič!

Stric: Dobro. — No, zdaj pa povej vso pesmico še enkrat.

Majda: Zôrica, zôrica zlata —

Stric: Še enkrat!

Majda: Zôrica, zôrica zlata —

Stric: Kaj hoče reči pesnik? Da je obsvetilo hram sonce ali zorica?

Majda (začudena zaradi tega vprašanja, zato s poudarkom): Zôrica!

Stric: No, zdaj pa še enkrat!

Majda: Zorica, zorica zlata
nam je obsvetila vrata.

Stric: Da, zorica nam je obsvetila vrata. Prav je v glavnem. A preden nadaljujeva, mi povej, kako si se v velikih počitnicah razveselila, ko te je prišla mama čisto nenadno obiskat k stricu Juriju?

Majda: Razveselila sem se je!

Stric: No, kako je bilo?

Majda: Saj sem rada pri stricu; a če sem dolgo zdoma, sem proti večeru, ko se mrači in je na vasi vse tako tiho, mnogokrat vendarle žalostna, ker bi že rada videla spet mamico!... No in tisti dan, ko me je prišla obiskat, sem bila še prav posebno žalostna. Obadi so bili na paši nenavadno sitni in tako mi je sivka hudó zbežljala. Morala sem jo zavriniti in teči za njo čez ostro strnišče, pa sem se ranila v boso nogo. Jokala sem in mislila na mamico. — Pravkar sem prignala krave s paše in jih pri koritu na dvorišču napajala, ko zaslišim nenadno mamičin glas: Maaajdaa! — Tako sem se je razveselila, da sem kar zdirjala k njej!

Stric: Čisto brez besed?

Majda: Ne! »Mamica, mamica!« sem zaklicala.

Stric: Kako?

Majda: Mamica, mamica!

Stric: Poslušaj dobro: »Mamica, mamica!« si rekla. Ali si vzkliknila obakrat enako glasno? — »Mamica, mamica!«

Majda: Ne, drugič glasneje ko prvič?

Stric: Zakaj si jo sploh dvakrat poklicala?

Majda: Ker sem je bila tako vesela! Najrajši bi jo bila še tretjič in tako glasno, da bi me slišala vsa vas!

Stric: Vidiš, človek nikdar ne ponavlja besed, če ga k temu kaj ne žene. Tebe je gnalo veselje, čustvo. In če jih ponavljaš, jih izgovarjaš različno močno! Tu, v tej župančičevi pesmici imamo tudi tak primer: Zôrica, zôrica zlata... Zakaj je pesnik ponovil to besedo? Ali je bil tudi zorice vesel?

Majda: Gotovo! Oh, saj je jutranja zarja tako lepa. Kolikokrat sem jo gledala, ko sem gnala zjutraj na pašo...

Stric: Zdaj si pa predstavljaš, kako je ponovil v mislih on to besedo, če misliš nase, kako si ponovila vzklik, mamica!

Majda: Čakaj — (po odmoru): Zorica, zorica zlata...

Stric: Čisto prav. Česa nas to uči? — Da moramo besede, ki se pri čitanju berila ali pesmi ponavljajo, poudarjati različno. Pa ni treba pri tem razmišljati, kako bi jih poudarjali; treba si je samo vse živo predstavljati, kar beremo ali povemo na pamet, pa pride pravi poudarek sam. — Tako, zdaj pa povej pesmico še enkrat!

(Konec prihodnjič.)

Boris Debevec

Oglejmo si tobak

Mlinarjev Janez spozna tobak

Za vasjo so pokosili senožeti in otroci so prignali živino na pašo. Malo in veliko, rogato in uhato, vse se je mirno paslo in si ob vročih popoldnevih iskalo zavetne in tihe sence, da lahko v miru prebavi ter se odpočije. Tudi pastirji, sami krepki dečki dvanaestih in trinajstih let, so si poiskali sence, kjer so si zanetili ogenj, a ne zaradi gorkote, temveč da si privoščijo dobrih pastirskih slaščic, pečenega krompirja in jabolk. Ko so se že čez mero najedli teh obilnih pastirskih dobrot, so prišle na vrsto šale, za njimi igre in na koncu modrovanja.

Pa potegne iz žepa Tinetov Jurček celo viržinko in jo pokaže začudenim tovarišem, češ: »Ali jo vidite? Kdo ima toliko korajže, da jo pokadi?«

Beseda je dala besedo, najglasnejši je bil Mlinarjev Janez, ki potegne Jurčku viržinko iz rok in reče: »Kaj jo kažeš, sem jo daj, da si jo prižgem in jo pokadim! Boste videli, kako znam!«

Vsi občudujejo takega korenjaka. Janez si ob ognju prižge viržinko in začne močno puhati, kakor je videl svojega očeta ob nedeljah, ko je posedel po končani maši pred hišo v družbi drugih vaščanov.

»Kar dobro gre,« se pohvali Janez in še močneje puha. Vsi so zbrani okoli njega, nihče si skoraj ne upa dihniti, vse ga občuduje. Viržinka se manjša, konica ji lepo žari, pepel Janez počasi otrasa in takole proti sredini je že dogorela, ko ni Janez več pri volji, da bi še močno vlekel iz viržinke. Vedno manj jo daje v usta, vendar okoli stoječi tovariši ne opazijo, da bi Janezu bilo kaj hudo. Toda Janez ve, da ni nekaj prav. Pred očmi vidi čudovite kolobarje, modre, vijoličaste in zopet rumene, vsa drevesa so nekam čudovito zveržena, živina na paši dobiva pošastne oblike, obrazi tovarišev so mu neznani, kaj naj bo vendar vse to. Tudi v želodcu ga čudno tišči, nekaj ga zavija, preobrača se, sam ne ve, kaj bo iz tega. Tedaj odloži viržinko, počasi vstaja, toda komaj je pokonci, je že nesreča tu. Postane mu tako slabo, da bljuva, tovariši ga drže. Hitro steče eden izmed njih po vode, da bi Janezu pomagal. Janez pije vodo v dolgih požirkih, toda še vedno se mu vrti. Le počasi mu postaja bolje. Seveda, vsega je bila kriva ta presneta viržinka in Janezova bahavost. Vsi so tihi, samo Janez dobro ve, kakšen je tobak, saj ga je dodobra spoznal. Toda kje ima tobak to moč, da tako škoduje, tega ne ve. Tudi mi smo na to radovedni, zato si ga nekoliko oglejmo.

V Evropi spoznajo tobak

Ko so po odkritjih Krištofa Kolumba razni španski osvojevalci v poželenju za zlatom odkrivali vedno nove pokrajine in jih osvojevali za španskega kralja, so tudi spoznali življenje ljudi, ki so jih imenovali Indijance. Med temi so bili na najvišji kulturni stopnji Inki v današnjem Peruju in Azteki v današnji Mehiki. Četudi se Špancev ni docela izpolnila

njihova nenasična želja po zlatu, je vendar preteklo sedemdeset let, preden so spoznali, da je več kot suho zlato vredno ono posebno rastlinstvo, ki ga v Evropi še niso poznali, a je bilo za prehrano Indijancev izredne važnosti. V Mehiki, v kraljestvu cesarja Montezume so Španci spoznali koruzo in kakao, v Južni Ameriki, v današnjem Peruju, Čile in Boliviji pa krompir in kavčuk, povsod pa neko rastlino podolgovatih zelenih listov, ki ji niso vedeli pravega imena. Domači prebivalci so jo sušili, nato so posušene liste kadili v dolgih ceveh, pa tudi v pipah ali zvite v majhnih, današnjim smotkam ali cigaram podobnih tulcih. Menili so, da je v tej rastlini zdravilna moč in tudi Španci so bili tega mnenja. Ker je bila takrat še latinščina mednarodni občevalni jezik, so to rastlino Španci imenovali »Herba panacea«, po naše vsedržavilna rastlina. O vsakem svojem odkritju kakor tudi o običajih, ljudeh, rastlinah in vsem važnem so osvojevalci pošiljali poročila svojemu kralju in zraven seveda tudi priložili vzorce nove rastline ali vsaj njeno seme, da jo v domovini spoznajo. Isto pot je napravil tudi tobak, posebno še, ko je španski kralj Filip II. poslal v novoosvojene kraje nekega Bonzala Hernandeza de Toledo zaradi raziskavanja. Ta je prinesel l. 1559. v Evropo prve sadike tobaka, ker so hoteli to »zdravilno« rastlino pridelovati tudi doma. Tako je prišel tobak v Evropo. (Dalje prihodnjic.)

Zakaj ne smemo po sadju piti vode

Mnogi ste že izkusili, da po zaužitem sadju ni dobro piti vode. Bolel vas je želodec in še druge sitnosti ste imeli. Zdravniki so to zadevo preiskali in našli sledeče:

Mesto teh težav ni v želodcu, ampak v tankem črevu. Zaradi pitja vode potuje sadje prehitro iz želodca v tanko črevo in želodčni ter črevesni sokovi se zaradi vode preveč razredčijo. Mesto da bi se sedaj sadje v črevesu prebavljalo, se pa vsa vsebina začne napihopati in potem vreti, kar popolnoma ohromi črevesje. Posledice so takšne, kakor jih sami poznate. Zato ne pijte po vsakem sadju vode.

Ajda

S polja so že spravili zadnje naše »žito« — ajdo. Res je, vsi pravijo, da spada ajda k žitu, vendar jo botaniki po njenem sestavu prištevajo v botanično skupino ščavnice. (Sem spada tudi dobro poznana kislica.) Ajda ne potrebuje posebno rodovitnih tal, saj jo sejejo za drugimi žiti, kot strniščno setev. Ponekod v Nemčiji kar strnišča požgo in potem preorjejo za ajdo. Dozori že v 90 do 100 dneh. Glede na kratko rastno dobo jo sejejo tudi tam, kjer druga žita ne bi uspevala. Pri nas jo sejejo posebno močno na Gorenjskem in Koroškem. Črno ajdo so prinesli v Poljansko in Selško dolino k nam doseljeni Korošci. Na Notranjskem pa ajda kot drugi pridelek ne uspeva več, ker je jeseni premrzlo in pade prezgodaj slana. Ajda je žužkocvetka. Oprašujejo jo večinoma čebele. Ker letajo čebele samo ob lepem vremenu na pašo, zato je pridelek ajde negotov, kadar je ob cvetju deževno vreme. Ko ajda cvete, izredno diši. Ta vonj je kar opojen. Pri nas sejejo največ navadno ajdo, ki ima trioglata, siva ali črna zrna. Iz nje dobivamo moko, ki je stokaste do rjavobele barve ter ima v sebi precejšno množino beljakovin in tošč. Iz moke delajo kruh, žgance tudi poznate, še rajši jih jeste, če so pošteno zabeljeni ali če stoji zraven njih skleda mleka. Ajdo cenijo tudi kot živalsko krmo, samo v prevelikih obrokih je ne smemo pokladati živini, ker se potem pri belih in pisanih živalih pojavi neka kožna bolezen (fagopirizem). Živali se vneme koža in na njej dobi rjavo-mrke lise. Zato jo pokladamo samo mešano z drugo hrano.

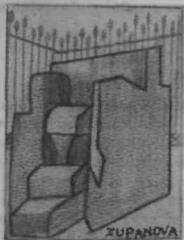
Kako preženemo muhe

Muhe ne prenašajo prepitha. Pridno zračenje s prepihom jih prežene. Seveda ne smemo nikjer puščati jedil. Pomažajo tudi muholovci, razprševanje flita in podobnih tekočin. Prva zapoved naj bo največja snažnost. Dobro je tudi, če okvirje oken in vrat umivamo z 10% raztopino (odcedkom) brinjevega lesa. Izogibljejo se muhe takih sob, ki so modro pleskane. Zato je modra barva priporočljiva za šrambe, jedilnice itd. Muhe tudi ne prenašajo beleža, v katerem je bilo raztopljenega nekaj galuna. Pred zimo dobro očedimo vse kofe in razpoke, ker tam prezimujejo muhe, da zopet drugo pomlad zaležejo nov zarod.

USTOLICENJA NA GOSPOSVETSKEM POLJU

Letos je mladega suščevega dne poromalo v duhu slovensko ljudstvo tja na Gosposvetske polje, da proslavi velik dogodek slovenske zgodovine. Narodove misli so uhajale nazaj v preteklost, ko so se Slovenci še vsi gibali pod svobodnim soncem.

Svoje kneze je ustoličevalo preprosto ljudstvo v svojem slovenskem jeziku. O, kako lep običaj je bil to! Nikjer ne najdemo njemu enakega. To je ponos in slava naših pradedov, ponos in slava tudi naša. Ni ga naroda, ki bi imel v tem oziru tako slavno zgodovino kot mi Slovenci.

Na Gosposvetskem polju je stal kamen, na katerem je ob času izvolitve novega kneza sedel prost kmet iz rodu Edlingarjev. Ta kmet je vsakega novega kneza opominjal, naj bo pravičen sodnik, zaščitnik prave vere, vdov in sirot in naj brani deželo sovražnikov. — Takrat so imeli Slovenci še svoje stare pravice.

Divji so bili narodi nekdaž, kruti in krivični so še zdaj. Vzeli so Slovencem zlato svobodo. Črtane so bile njih pravice. Niso smeli več govoriti v svojem ljubljenskem jeziku. Prišli so žalostni dnevi črne ga suženjstva.

Po svetovni vojni smo si želeli, da bi nadaljevali delo naših pradedov, a želje naše je preprečil nesrečni plebiscit.

Še sedaj uhaja marsikateremu zavednemu Slovincu duh tja v stare čase, v dobo svobode naših pradedov.

Marija Medja,
učenka VI. razr. v Bohinjski Bistrici.

DRAGI JURIJ!

Že dolgo je od tega, kar si se odpeljal v daljno Macedonijo. V šoli smo se že menili o tej deželi. Gospodična učiteljica so nam povedali, da so bili tukaj Turki do leta 1912. Joj, že sama beseda »Turki« je strašna. Prav gotovo bi kakemu strahopetnežu srce v hlače skočilo, ko bi ga zagledal. Pa pustiva pri miru te davne čase, pa se obrniva na sedanje.

Kako Ti je kaj v šoli? Kakšno si imel spričevalo?

Preteklo zimo smo se mnogo sankali in smučali. Škoda, da Tebe ni bilo pri nas. To je bilo smeha pri sankanju in smučanju! Spomladi smo hodili v oblačnih dneh lovit žabe. Mogoče bi kdo mislil, da so nagnusne, pa se moti. Prav dobre so. Zabe prinesemo iz mlak v vreči. Njih kraki so prav užitna jed. Najprej potegnemo z njih kožo, nato jih pa damo pražiti. Ni boljšega obeda kakor to. Seveda pri lovu pa moraš paziti, da ne ujameš kakega »punčoha«.

Prav lepo Te pozdravlja Tvoj prijatelj

Tonček,
učenec v Bohinjski Bistrici.

Trdi orehi

1.

Kaj je to?

(Face)

Prvo je obraza del,
če pridaš mu spredaj u,
v mestu kraj dobiš vesel.
Vsak hoditi mora tu.

Pa pripiši spredaj s:
v starih časih je bilo,
ko se svet boril je ves
s tem orožjem le samo.

2.

Dopolnilna uganka

(Rajko)

- a a - južna rastlina,
- a a - druga beseda za ravnino,
- a - debel kos lesa,
- a a - druga beseda za jarek,
- a a - divji hunski poglavar.

3.

Literarna

(Face)

Bevk: Grivarjevi otroci.

Jalen: Ovčar Marko.

Fr. Erjavec: Ni vse zlato, kar se sveti.

London: Zgodbe z južnega morja.

Pregelj: Bogovec Jernej.

4.

Posetnica

(Face)

E. Red

M. Sobota

Kaj je ta gospod?

5.

Številčnica

(Rajko)

14, 4, 3, 5, 4, 6, 4, 15, 3, 5, 4, 6, 15, 11,
10, 7, 13, 2, 7, 12, 11, 10, 8, 11, 1, 7,
6, 11, 13, 4, 9, 11.

Ključ:

1, 2, 3, 4, 5 . . . drugabeseda za mnenje,
6, 7, 5, 8, 4 . . . obdelana zemlja,
9, 7, 6, 7, 5 . . . drevo,
10, 11, 12, 11 . ribiška priprava,
13, 4, 14, 10, 11 vrsta obleke,
15, 4, 10 . . . del vodovodne naprave.

6.

(M. Jezernik)

Prav kot presta sem okrogla,
sem brez konca in brez vogla.
Vsak učenec me pozna —
če le v glavi kaj ima.

7.

(M. Jezernik)

Pet in dvajset je junakov,
jaz med njimi prvi.
Se široko razkoračim,
vodim vse na vrvi.
Prav obsežen je moj glas,
pojem vam tenor in bas.

8.

(Maksimov)

Prvo je sadež, drugo žival:
zvezanih včasih se človek je bal.

Rešitve do 15. oktobra.

Štirje izžrebani reševalci dobe
koristne nagrade. Pri učencih osnovne
šole se upošteva tudi manjše število
rešenih ugank.

Rešitev ugank iz 1. številke:

1. Kar se Janezek nauči, to Janez zna.
2. Brez potu ni medu.
3. Naročniki »Vrtca«.
4. Učenec ljudske šole.
5. Pekovski mojster.
6. Lepo vreme.
7. Pridno delo, dobro plačilo.

Vse so pravilno rešili: Svoljšak Ivan, Marjan, Matko in Terezika, Dob pri Domžalah; Svetelj Mitja, Ljubljana; Falež Avguštin, Slivnica pri Mariboru; Leskovec Branko, Škufca Cveta, Strmole Angela, Čož Ivana, Ljubič Pepca, Medved Anica, Eržen Ivana, Kokelj Oton, Medved Milan, Lavrič Vladimir, Genorija Karel, Lampret Milan, Strmole Anton, Zorec Anica, Stična; Jug Zlatica, Beograd; Sodja Minka, Boh. Bistrica; Regali Franc, Šutna pri Kamniku; Zagar Ida, Lesce; Krapš Anica, Meglič Ivanka, Golobič Anton, Marolt Mira, Štalcar Stanko, Meglič Drago, Jakša Drago, Rožni dol pri Semiču; Ogrin Franc, Kamnik; Špeh Marija, Panjan Kristina, Gudašič Danica, Čurk Mici, Majerle Katica, Cerar Tone, Sterk Mimica, Kramarič Janko, Hutter Mimica, Medoš Boris, Poljak Stanko, Papež Janko, Koren Ivan, šetinc Zvonko, Belko Janko, Klepec Zvonko, Črnomelj; Prosenec Pavla, Kuder Pavla, Lorber Minka, Lozinšek Marija, Drolc Janez, Zagorje ob Savi; Jamar Malči, Knaflič Terezija, Bled; Rus Pavica, Karlovac; Kunstelj Lovro, Vrhnika; Rešetič Boris, Ljubljana; Imperl Ivan, Sevnica; Gerl Marija, Toplice pri Novem mestu; Grundner Adrijan, Radovljica; Cuderman Cirila, Mirko in Slavko, Tupaliče, p. Preddvor. — 6 ugank so rešili: Zaletel Vinko, št. Vid n. Ljubljano; Zupan Rezika, Gorjuše; Dežman Angela, Lesce. — 5 ugank so rešili: Benegalja Tinca, Zagorje ob Savi; Jerebič Slavko, Maribor; Lutman Milan, Vavta vas; Gros Rozalka, Goriče pri Golniku. — 4 uganke so rešili: Petrovec Janez, Polhov Gradec; Ahačič Milan, Kranj; Rus Marija, Jakše Tončka, Medic Marija, Picelj Tinica, Vavta vas; Šenica Marija, Dolnja Straža; Kaplan Franc, Ribnica; Nečemer Alojzij, Sv. Križ ob Krki. — 3 uganke je rešila: Tavčar Marija, Dev. Mar. v Polju.

Izžrebani so bili: Imperl Ivan, dijak, Sevnica št. 204; Zorec Anica, uč. 6. razr. v Stični in Drolc Janez, uč. 5. razr. v Zagorju ob Savi. — Prvi dobi nalivno pero, druga dva mladinsko knjigo.

Za zbirko zvezkov so bili izžrebani: Šenica Marija, uč., Dolnja Straža; Zupan Rezika, uč. 5. razr., Gorjuše št. 2, p. Boh. Bistrica in Petrovec Janez, uč. 4. razr. v Polhovem Gradcu.

Opomba: Reševalci naj ne strižejo ugank iz časopisa! — Napišite rešitve na list papirja in pošljite skupno, da prihranite pri poštadini. Vsak naj na svoj list prilepi kupon!